

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ-ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

Ἀρχισυντάκτης : Ἀριστείδης Κ. Οἰκονόμος

Διαγόρος παρ' ἅπασιν τοῖς ἐν Ἀθήναις Δικαστηρίοις,
Ὑφηγητὴς τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΤΟΜΟΣ 7^{ος} — ΕΤΟΣ 7^{ον}

1879 — 1880

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ, ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 41.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ-ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ ΕΝ ΣΚΩΤΙΑ.

Ἡ ἀλληλέγγυος εὐθύνη τῶν μετόχων ἀποτελεῖ μίαν τῶν κυριωτέρων βάσεων τῶν ἐν Σκωτίᾳ Τραπεζῶν. Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἦτο κοινὴ καθ' ὅλην τὴν Ἀγγλίαν μέχρι τοῦ 1856 καὶ 1859 ὅτε διὰ νόμων ἐπετράπη ἡ σύστασις τραπεζῶν καὶ ἐν γένει ἐταιριῶν ἀνωνύμων ἐπὶ εὐθύνη μόνῃς τῆς μετοχῆς τῶν συνεταίρων· ἀρκεῖ μετὰ τὸ ὄνομα τῆς ἐταιρίας νὰ τίθενται τὰ δύο στοιχεῖα L. L. (limited liability), ὅπως τὰ μέλη αὐτῆς μὴ διατρέχωσι τὸν ἐκ τῆς ἀλληλεγγυότητος κίνδυνον. Ἀλλὰ τὸ μέτρον τοῦτο ἀφορᾷ εἰς τὰς μετὰ τὸν νόμον σχηματισθησομένας ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ τραπεζικὰς ἐπιχειρήσεις. Ἐπὶ τῶν ἐκ προτέρας ἐποχῆς ὑπαρχουσῶν ἰσχύει ἡ ἀλληλέγγυος εὐθύνη, ἥτις συνδυασθεῖσα πρὸς τὸ δικαίωμα τῆς ἐκδόσεως τραπεζικῶν γραμματίων διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1826 ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς ἴδρυσιν σημαντικωτάτων ἐν Ἀγγλίᾳ τραπεζῶν. Ἀρκεῖ ἡ σημείωσις τῆς National-provincial-bank μετὰ κεφαλαίου 80 ἑκατομ. τῆς London and Westminster bank μετὰ κεφαλαίου 250 ἑκατομ. τῆς Union-bank μετὰ κεφαλαίου 125 ἑκατομ. κλπ. Ἡ λειτουργία τῶν τοιούτου εἵδους τραπεζῶν περιορίζετο μέχρι τῆς διὰ τὴν μεγάλην Τράπεζαν τῆς Ἀγγλίας ὁρισθείσης περιμέτρου, ἐξετάθη δὲ καὶ κατὰ τὰ τρία τμήματα τοῦ ἡνωμένου Βρετανικοῦ βασιλείου.

Περιοριζόμενοι εἰς μόνας τὰς Σκωτικὰς τραπεζάς, παρατη-

ροῦμεν ὅτι ἀπὸ 32 αὐταὶ τῷ 1826, ἡλαττώθησαν εἰς 18 τῷ 1845 καὶ εἰς 12 τῷ 1878· ἀφ' ἑτέρου ὁμῶς τὰ ὑποκαταστήματα αὐτῶν 133 τῷ 1826, διπλάσια σχεδὸν τῷ 1845, ἀνέβησαν εἰς 800 τῷ 1878. Ἡ λειτουργία καὶ ἡ ἐπέκτασις τῶν τραπεζικῶν ὑποκαταστημάτων εἶναι ὑπεράνω πάσης ἀναλογίας πρὸς τὸν ἐλαττούμενον τῶν τραπεζικῶν κέντρων ἀριθμὸν. Τῶν 12 τελευταίων τραπεζῶν ἡ κυκλοφορία εἰς τραπεζογραμμάτια ὑπελογίζετο κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἰς 166 ἑκατομ. ἐκ τῶν ὁποίων τὸ τρίτον μὲν ἐξησφαλίζετο ὑπὸ ἴσης ἀξίας μεταλλικοῦ, τὰ ἕτερα δὲ δύο τρίτα ὑπὸ τῶν σχετικῶν τραπεζικῶν ὀργανισμῶν. Κατὰ τὸ 1872 τὸ καταβεβλημένον τῇ τραπεζῇ μετοχικὸν κεφάλαιον μετὰ τοῦ ἀποθεματικοῦ ἀνέβαινε εἰς 300 ἑκατομμ. Εἴπομεν κεφάλαιον καταβεβλημένον διότι ὑπάρχει καὶ κεφάλαιον ἀκατάβλητον, ἀπὸ τοῦ ἡμίσεως μέχρι τοῦ $\frac{1}{5}$. Ἡ εὐκολία αὕτη ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ δραστηκότης τῆς ἐπιχειρήσεως ἀφ' ἑτέρου εἰσάγουσι τοὺς κεφαλαιούχους εἰς τὸν χαλύβδινον ζυγὸν τῆς ἀλληλεγγυότητος.

Ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῆς ὅλης ἐν Ἀγγλίᾳ οἰκονομίας τῶν ἀλληλεγγύων τραπεζῶν τὰς ὁποίας ὀργάνισεν ὁ νόμος τοῦ 1826, μικρὰν τὸ κατ' ἀρχὰς ἔσχον αὐταὶ ἐπίδοσιν. Τοιουτοτρόπως ἡ τράπεζα Liverpool ἀπὸ 50 χιλ. μετοχῶν τὰς ὁποίας ἐξέδωκε τῷ 1831 ἐπὶ ὀνομαστικῷ κεφαλαίῳ 5 ἑκατομ. λίρ. στερλ., μόλις κατὰ τὸ 1837 εἶχε πραγματοποιήσει 38 χιλ. μετοχῶν ἐπὶ κεφαλαίῳ 380 χιλ. λίρ. στερλ. Ὑπῆρξεν ἄλλη τράπεζα, λέγει ὁ Du Ryynode, ἥτις ἀντὶ παντὸς ἄλλου κεφαλαίου εἶχε πραγματοποιήσει μόνον 28 λίρας! Ἐν τούτοις κατὰ τὴν ἐπίσημον ἔρευναν τοῦ 1836 τὰ κατὰ μέσον ὅρον διανεμηθέντα κέρδη εἰς τὰ μέλη τῶν ἀλληλεγγύων τούτων τραπεζῶν ἀνέβαιναν εἰς 10—12 τοῖς $\frac{1}{100}$. Αὐτὸ συμβαίνει πάντοτε εἰς τὰς κινδυνώδεις ἐπιχειρήσεις· τὰ κέρδη δηλαδὴ αὐτῶν, ὅσας δὲν πρόκειται περὶ καταστροφῆς, εἶναι σχετικῶς μείζονα τῶν ἐν ταῖς μεμετρημέναις. Τὸ κερδοσκοπικὸν πνεῦμα δὲν ἐβράδυνε νὰ προαγάγῃ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν οἰκονομικὴν σπουδαιότητα τῶν ἀλληλεγγύων τραπεζῶν. Ἡλ-

θον αἱ καλαὶ ἡμέραι καὶ αἱ κακαὶ νύκτες ἀλλὰ ἐπιπτον καὶ ἀλλὰ ἀνωρθοῦντο μέχρις οὗ ἡ ἔντασις τοῦ κινδύνου εἰσῆγαγε τὴν ἐν ἀρχῇ τῆς προκειμένης μελέτης εἰδομεν οἰκονομικὴν ἐν Ἀγγλίᾳ μεταρρύθμισιν διὰ τῆς ἰδρύσεως τραπεζῶν περιορισμένης εὐθύνης.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς Σκωτικὰς τραπεζὰς, ἡ ἀλληλεγγύη τῶν μετόχων αὐτῶν συνδυάζεται πρὸς τὸ ἱστορικὸν ἐν τῇ χώρᾳ τραπεζικὸν πνεῦμα καὶ πρὸς τὴν διακρίνουσαν αὐτὸ τάξιν καὶ ἀκρίβειαν. Ὅταν πρόκειται περὶ ὠραίων τραπεζικῶν παραδειγμάτων, εἰς τὰ Σκωτικὰ ἐσυνείθισαν καὶ συγγραφεῖς καὶ πολιτικοὶ νὰ ἀποβλέπωσι. Οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς τραπεζικῆς ἐλευθερίας ἰσχυρότατα ἐπιχειρήματα ἤντλησαν ἐκ τῆς Σκωτικῆς πρακτικῆς. Ἐν τούτοις ἡ ἀλληλεγγύη τῶν Σκωτικῶν τραπεζῶν ἀποτελεῖ μέγιστον σκόπελον εἰς τὴν ὀριστικὴν τοῦ μέλλοντός των ἀποκατάστασιν. Εἰς πρώτην δυσχέρειαν τὴν ὁποίαν, ὡς ὅλα τὰ ἀνθρώπινα, γεννήσῃ ὁ τραπεζικὸς ὀργανισμὸς, προβάλλει οὐδὲν ὀλιγώτερον ὁ πανικὸς τῆς χρηματιστικῆς κρίσεως φόβος. Ἡ ἀλληλεγγύη ἀποτελεῖ τὴν σπάθην τοῦ Δαμοκλέους τὴν ὁποίαν θέλοντες νὰ ἀποφύγωσιν οἱ ὑπ' αὐτὴν κοιμώμενοι ἐμπίπτουσιν εἰς τὸ χαῖνον πρὸ τῶν ποδῶν των βάραθρον.

Ἡ τραπεζικὴ ἀλληλεγγύη ἐδοκιμάσθη τελευταῖον ἐν Ἀγγλίᾳ διὰ τρόπου ὅστις εἴλκυσε τὴν καθολικὴν προσοχὴν καὶ συνεκίνησε τὰς εὐαίσθητοτέρας χορδὰς τῆς φιλανθρωπίας. Πρόκειται ἰδίως περὶ τῆς Σκωτικῆς τραπεζῆς «ἡ Πόλις Γλασκώδη» (City of Glasgow bank), τῆς ὁποίας αἱ περιπέτειαὶ συνεκίνησαν καὶ αὐτὴν τὴν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας ζωὴν. Ἡ τράπεζα αὕτη εἶχε κεφάλαιον 25 ἑκατομ. νέων δραχμῶν, οὔσα δὲ μία τῶν ἐπισημοτέρων τῆς Σκωτίας διετῆρει 133 ὑποκαταστήματα, ὅτε κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος ἠναγκάσθη νὰ παύσῃ τὰς πληρωμὰς της καὶ μετ' ὀλίγον νὰ πτωχεύσῃ, παρασύρασά κατόπιν αὐτῆς πολλὰ ἄλλα ἰδιωτικὰ τραπεζικὰ καταστήματα καὶ μεταξὺ μάλιστα τῶν ὁμοτίμων αὐτῇ τραπεζῶν τὴν Καληδονιακὴν (Caledonian

bank). Ἐν γένει αἱ ὑποχρεώσεις τῆς τραπεζῆς ταύτης ὑπελογίζοντο εἰς 300 ἑκατομ. ἦτοι 7 ἐκ τραπεζογραμματίων, 12 $\frac{1}{2}$, ἐξ ἀποδοχῶν καὶ 297 παρακαταθῆκαι καὶ ἀνοικτοὶ λ]μοί. Μόλις τὸ ἥμισυ αὐτῶν ἠδύνατο νὰ καλυφθῇ ἐκ τοῦ σπουδαίου τῆς τραπεζῆς ἐνεργητικοῦ. Τὰ λοιπὰ 150 περίπου ἑκατομ. ἦσαν εἰς βάρος τῶν ταλαιπώρων μετόχων διὰ τῆς μᾶλλον ἀμειλίχτου μεταξὺ αὐτῶν ἀλληλεγγύης. Δὲν ἀρκεῖ ὅτι ἀπέβαλλον τὰ 25 ἑκατομ. τοῦ μετοχικοῦ των κεφαλαίου ἔπρεπε οἱ 1249 μέτοχοι αὐτῆς νὰ πληρώσωσι καὶ 152 ἑκατομ. περιπλέον. Μεταξὺ τῶν μετόχων τούτων ὑπῆρχον 360 γυναῖκες, 120 μισθωταὶ γαιῶν, 39 κληρικοὶ, 24 ἰατροὶ, ναυτικοὶ, πλῆθος ἰδιοκτητῶν, οἵτινες μετέπιπτον τοιοῦτοτρόπως ἐξαίφνης εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν. Συλλαλητήρια συνεκροτήθησαν, λαχεῖα ἐσχεδιάσθησαν, κατηρτίσθη δὲ καὶ ἐταιρία ἀπὸ 25 ἑκατομ. ν. δρ. εἰς ἐπικουρίαν τῶν δυστυχησάντων, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων ὑπελογίσθη εἰς 6,309 πρόσωπα. Ὡς αὐτὴ ἡ φιланθρωπικὴ τάσις δὲν ἤρκει νὰ θεραπεύσῃ ἢ καὶ νὰ μετριάσῃ τὸ κακόν. Τὸ τέταρτον σχεδὸν τῶν μετόχων εἰς τὴν δευτέραν πρόκλησιν τῶν ἐκκαθαριστῶν τῆς τραπεζῆς τῆς Γλασκώβης ἦτο τελείως κατεστραμένον, τὸ δὲ ὑπόλοιπον τῶν μετόχων καὶ μάλιστα οἱ εὐπορώτεροι αὐτῶν ἀκριβῶς ἐπὶ ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους τὸ φύσημα τῆς ἀλληλεγγύης καθίστα πεπυρκαυτωμένους.

Ἰνα κρίνῃ τις περὶ τοῦ φοβεροῦ τῆς ἀλληλεγγύης ταύτης δεσμοῦ ἀρκεῖ ἡ σημείωσις ὅτι αἱ σιδηραῖ ἀγκάλαι τῆς συνέσφιξαν καὶ 76 καταπιστευματοδόχους (trustees), οἵτινες δὲν εἶναι κύριοι ἀλλὰ διαχειρισταὶ ἢ ἐπίτροποι εἴτε κληρονόμων εἴτε ἄλλων ἰδιοκτητῶν ὡς π. χ. ἐπὶ προικῶν τὰς ὁποίας οὗτοι διαχειρίζονται παραδίδοντες τὰ εἰσοδήματά των εἰς τὰς γυναῖκας. Ἐπὶ ἐνὸς τοιούτου καταπιστευματοδόχου ἐγένετο ζωνηρὰ δίκη καθ' ἣν ἐδίκασε τὸ ἐπταμελὲς συνοδικὸν δικαστήριον τῆς Σκωτίας, τὸ τριμελὲς ἐφετεῖον τοῦ Λονδίνου καὶ τὸ ἀνώτατον τοῦ κράτους δικαστήριον, ἦτοι ἡ Βουλὴ τῶν Λόρδων. Καὶ τὰ τρία ταῦτα δικαστήρια παρεδέχθησαν

ὅτι ὁ καταπιστευματοδόχος ὅστις ἠγόρασε μετοχὰς καὶ μετέφερεν αὐτάς ἐπ' ὀνόματί του ἔστω ὑπὸ τὴν εἰδικὴν ἐν τῷ τίτλῳ μνησίαν ὅτι ἐνεργεῖ ὡς ἐπίτροπος τῆς γυναικὸς τῆς ὁποίας διαχειρίζεται τὴν προῖκα, εἶναι προσωπικῶς ἀλληλεγγύως ὑπεύθυνος. «Τί σημαίνει, εἶπεν ἡ Βουλὴ τῶν Λόρδων, ὅτι ὁ καταπιστευματοδόχος ἐνήργησε δι' ἰδίον ἢ ἀλλότριον λογαριασμὸν, ὥφειλε νὰ γνωρίζῃ ὅτι κατὰ τὸν νόμον πᾶς ἑταῖρος τραπεζῆς μετοχικῆς εἶναι ἀλληλεγγύως ὑπεύθυνος, ὅταν ἡ ἐταιρία αὕτη δὲν ἐκπληροῖ τὰς ὑποχρεώσεις τῆς.»

Τοιαύτη νομικὴ ἐρμηνεία τῇ ἀληθείᾳ ἔχει τι ἐξόχως βαρὺ καὶ προσκροῦν εἰς τὴν κοινὴν περὶ δικαίου συνείδησιν. Οἱ ἐνεργοῦντες διὰ λ]σμὸν ἄλλων ἀπὸ δρακοντείου τιнос ἐννοίας ἐξωμοιοῦνται πρὸς τοὺς κυρίους τῶν ὑποθέσεων τὰς ὁποίας ἀπλῶς διαχειρίζονται. Ὅπωςδὴποτε ἡ ἐκ τῆς τραπεζῆς τῆς Γλασκώβης ἐπελθοῦσα χρηματιστικὴ διατάραις, περιλαβοῦσα σπουδαῖον μέρος τῶν κυκλοφορουσῶν ἀξιῶν, ἐχρησίμευσε ὡς ἀφετηρία νέας τῶν τραπεζικῶν καὶ ἐν γένει ἐταιρικῶν νομοθετημάτων κοινοβουλευτικῆς ἀναθεωρήσεως τῆς ὁποίας τὰ πρακτικὰ ἀποτελέσματα προσιωνίζονται σύμφωνα πρὸς τὴν φύσιν τοῦ συγγεταιρισμοῦ τῶν κεφαλαίων μετὰ τῶν κεφαλαίων ἄνευ δηλαδὴ εὐθύνης τῶν προσώπων πέραν τῆς μετοχικῆς καταβολῆς αὐτῶν.

ΠΑΝΘΥΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΝ ΕΤΕΙ 1879.

Ἐχομεν ὑπ' ὄψιν τοὺς ἐν τῇ ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως δημοσιευθέντας ἐσχάτως πίνακας τῆς κατὰ τὸ ἐνεστὼς ἔτος ἐνεργηθείσης ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος, διανεμομένου ὑπὸ χωρικὴν ἐποψιν εἰς 13 νομαρχιακὰς περιφερείας, 59 ἐπαρχιακὰς καὶ 366 δημοτικάς. Ἀπὸ τῆς προτελευταίας ἐν ἔτει 1870 ἀπογραφῆς μέχρι τῆς προκειμένης,

έντος δηλαδή εννεαετίας, προεβιάσθη ὁ ἐλληνικὸς πληθυσμὸς ἀπὸ 1,457,894 ἀνθρώπων εἰς 1,679,775 ἤτοι ηὔξησεν κατὰ 221,861, ἀναλογοῦνται εἰς 24,651 κατ' ἔτος, 1,69 δηλαδή ἐπὶ τοῖς ‰. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ διπλασιασμοῦ ὑποδεικνύουσιν αὐτὸν ὡς μετὰ 41 περίπου ἔτη συμπληρωθῆσόμενον. Ἐν τῇ κλίμακί τοῦ διπλασιασμοῦ τῶν ἐθνικῶν πληθυσμῶν ἔρχεται τοιοῦτοτρόπως ἡ Ἑλλὰς δευτέρα κατὰ τὴν ἐπομένην μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν σύγκρισιν ἀπὸ τῆς καταστατικῆς ἐρευνῶν.

Χῶραι	ἔτη	Χῶραι	ἔτη
Σαξωνία	39	Πορτογαλλία	69
Ἑλλὰς	41	Βέλγιον	77
Πρωσία	48	Αὐστρία	110
Νορβηγία	56	Ἰταλία	136
Ἀγγλία	59	Ἑλβετία	141
Δανία	63	Γαλλία	165

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοπολογικὴν ἔποψιν εἶναι διαμεμοιρασμένος εἰς 13 νομοὺς, 59 ἐπαρχίας, 366 δήμους καὶ 3,961 πόλεις, κωμοπόλεις καὶ χωρία. Πολυπληθέστερος νομὸς εἶναι ὁ τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας (185,364 κάτ.), πολυπληθεστέρα ἐπαρχία ἡ τῆς Ἀττικῆς (116,263 κάτ.) καὶ πολυπληθέστερος δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων (68,677, κάτ.) — Ὀλιγοπληθέστερος νομὸς ὁ τῆς Ζακύνθου (44,522 κάτ.), ὀλιγοπληθεστέρα ἐπαρχία ἡ τῶν Παξῶν (5,002 κάτ.) καὶ ὀλιγοπληθέστερος δῆμος ὁ Ἀλονήσου (400 κάτ.). Ἴδου πῶς καθ' ἕκαστον νομὸν, ἐπαρχίαν καὶ δῆμον ἀναπτύσσεται ὁ ὅλος πληθυσμὸς κατὰ τὰ ἔτη 1870 καὶ 1879.

1870 1879
Α') ΝΟΜΟΣ

ΑΤΤΙΚΗΣ καὶ ΒΟΙΩΤΙΑΣ 136,804 185,364

α) Ἐπαρχία Ἀττικῆς 69,910 116,263 αὐξήσεις 5,68 ‰

	ἄρρενες	θῆλεις
1) Δῆμος Ἀθηναίων	68,677	37,134
2) » Πειραιῶς	21,618	11,484

	1870	1879	ἄρρ.	θῆλ.
3) Δῆμος Μαραθῶνος	—	2,955	1,591	1,404
4) » Κρωπίας	—	6,507	3,311	3,196
5) » Ὠρωπίων	—	2,577	1,403	1,174
6) » Λαυρίου	—	8,345	5,922	2,423
6) » Φυλῆς	—	2,129	1,055	1,074
8) » Ἀχαρνῶν	—	3,415	1,840	1,575
6') Ἐπαρχία Διγίτης	6,103	6,646	αὐξ.	0,98 ‰
1) Δῆμος Διγίτης	—	6,127	3,103	3,114
2) » Ἀγκιστρίου	—	519	275	244
γ') Ἐπαρχία Θηβῶν	20,711	23,358	αὐξ.	1,42 ‰
1) Δῆμος Θηβαίων	—	6,023	3,092	2,931
2) » Θεσπιῶν	—	4,581	1,410	1,171
3) » Θίσβης	—	3,666	1,946	1,720
4) » Πλαταιῶν	—	2,379	1,242	1,137
5) » Αὐλίδος	—	1,904	996	908
6) » Τανάγρας	—	3,423	1,793	1,630
7) » Ἀκραιφνίου	—	1,382	760	622
δ') Ἐπαρχία Λεβαδείας	18,122	20,668	αὐξ.	1,56 ‰
1) Δῆμος Λεβαδείας	—	5,790	3,066	2,724
2) » Ἀραχώβης	—	3,035	1,604	1,431
3) » Πέτρας	—	3,712	1,949	1,763
4) » Χαιρωνείας	—	2,778	1,526	1,252
5) » Ὀρχομενοῦ	—	2,063	1,106	957
6) » Διστοριῶν	—	3,290	1,704	1,586
ε') Ἐπαρχία Μεγαρίδος	14,949	18,429	αὐξ.	2,58 ‰
1) Δῆμος Μεγάρων	—	5,419	2,784	2,635
2) » Σαλαμῖνος	—	4,569	2,311	2,258
3) » Ἐλευσίνος	—	4,355	2,240	2,115
4) » Βιδυλλίας	—	2,327	1,197	1,130

	1870	1879	ἄρρ.	θλ.
5) Δήμος Έρυθρών		1,759	886	873
Β') ΝΟΜΟΣ ΕΥΒΟΙΑΣ	82,541	95,136		
α) Έπαρχια Χαλκίδος	29,013	33,356	αὖξ.	1,66 %
			ἄρρ.	θλ.
1) Δήμος Χαλκιδέων		12,250	6,697	5,553
2) » Μεσαπίων		3,228	1,745	1,483
3) » Αηλαντίων		6,933	3,680	3,253
4) » Κηρέων		2,954	1,513	1,441
5) » Νηλέων		4,208	2,261	1,947
6) » Λιγαίων		3,331	1,638	1,693
7) » Νέων Ψαρρών		452	243	209
β') Έπαρχια Καρυστίας	33,936	39,222	αὖξ.	1,73 %
			ἄρρ.	θλ.
1) Δήμος Κυμαίων		5,538	2,655	2,833
2) » Κοτυλαίων		4,265	2,033	2,232
3) » Κονιστρίων		3,347	1,718	1,629
4) » Αύλωνος		4,689	2,386	2,303
5) » Δυστίων		5,072	2,648	2,424
6) » Στύρων		3,078	1,609	1,469
7) » Καρυστίων		7,321	3,821	3,500
8) » Μαρμαρίου		2,665	1,433	1,232
9) » Σκύρου		3,247	1,719	1,528
γ') Έπαρχια Ξηροχωρίου	11,215	12,411	αὖξ.	1,18 %
			ἄρρ.	θλ.
1) Δήμος Ίστιαιών		6,264	3,246	3,018
2) » Τελεθρίου		3,660	1,932	1,728
3) » Αἰδηψίων		2,487	1,291	1,196
δ') Έπαρχια Σκοπέλου	8,377	10,147	αὖξ.	2,34 %
			ἄρρ.	θλ.
1) Δήμος Σκοπέλου		4,937	2,532	2,405
2) » Σκιάθου		3,200	1,696	1,504
3) » Γλώσσης		1,610	829	781
4) » Ἀλονήσου		400	218	182

	1870	1879	ἄρρ.	θλ.
Γ') ΝΟΜΟΣ				
ΦΘΙΩΤΙΑ. καὶ ΦΩΚΙΔΟΣ	108,421	128,440		
α) Έπαρχια Φθιώτιδος	41,119	53,200	αὖξ.	3,26 %
			ἄρρ.	θλ.
1) Δήμος Λαμίας		9,984	5,393	4,591
2) » Ὑπάτης		6,393	3,345	3,048
3) » Νέας Μιζέλης		986	410	576
4) » Πτελεατῶν		2,992	1,486	1,506
5) » Κρ. Λαρίσσης		2,569	1,345	1,224
6) » Φαλάρων		4,270	2,209	2,061
7) » Ἑρακλειωτῶν		4,643	2,434	2,209
8) » Παραχελωϊτῶν		1,959	1,042	917
9) » Μακρακώμης		6,657	3,312	3,345
10) » Τυμφρηστοῦ		4,506	2,320	2,186
11) » Σπερχειάδος		4,506	3,317	2,189
12) » Ὀμιλαίων		3,735	1,877	1,858
β') Έπαρχια Δωρίδος	20,187	22,778	αὖξ.	1,42 %
			ἄρρ.	θλ.
1) Δήμος Αἰγινίου		3,582	1,890	1,692
2) » Ὑαίας		3,281	1,747	1,534
3) » Κροκίλου		3,649	1,841	1,808
4) » Βωμέας		3,475	1,759	1,716
5) » Ποτιδανείας		2,118	1,015	1,103
6) » Οἰνεῶνος		3,132	1,570	1,562
7) » Τολοφῶνος		3,541	1,892	1,649
γ') Έπαρχια Λοκρίδος	20,368	23,655	αὖξ.	1,79 %
			ἄρρ.	θλ.
1) Δήμος Ἀταλάντης		3,147	1,161	1,486
2) » Λαρόμνης		3,398	1,798	1,600
3) » Νέας Πέλλης		921	453	468
4) » Δαρνουσίων		2,170	1,148	1,022
5) » Θρονίου		1,989	1,040	649
6) » Θερμοπυλῶν		2,971	1,555	1,416
7) » Δρυμίας		3,941	1,928	2,013

	1870	1879	ἄρρ.	θλ.
8) Δήμος Ἐλατείας		2,415	1,248	1,167
9) » Τιθορέας		2,703	1,376	1,327
δ') Ἐπαρχία Παργασσιδος	26,747	28,807	αὐξ.	8,85 %
			ἄρρ.	θλ.
1) Δήμος Ἀμφίσσης		6,791	3,400	3,391
2) » Γαλαξειδίου		4,226	1,588	2,638
3) » Μυονίας		2,628	1,324	1,304
4) » Καλλιέων		3,910	2,003	1,907
5) » Παργασσιῶν		1,452	763	689
6) » Κρίσης		2,322	1,116	1,206
7) » Ἀντεκώρρας		2,025	685	1,040
8) » Δωριέων		5,453	2,791	2,662
Δ') ΝΟΜΟΣ ΑΚΑΡΝΑ-				
ΝΙΑΣ καὶ ΑΙΤΩΛΙΑΣ	121,693	138,444		
α') Ἐπαρχ. Μεσολογγίου	18,994	21,718	αὐξ.	1,70 %
			ἄρρ.	θλ.
1) Δήμος Μεσολογγίου		8,032	4,072	3,960
2) » Ὠλενείας		2,818	1,495	1,323
3) » Μακρυνείας		4,727	2,489	2,238
4) » Αἰτωλικοῦ		4,211	2,274	1,937
5) » Παραχελωτίτιδος		2,130	1,112	1,019
6) Ἐπαρχία Βάλτου	14,027	15,822	αὐξ.	1,50 %
			ἄρρ.	θλ.
1) Δήμος Ἀμβρακίας		5,767	2,735	2,432
2) » Ἰδομένης		4,716	2,581	2,136
3) » Θυάμου		3,037	1,649	1,388
4) » Στράτου		3,002	1,568	1,434
γ') Ἐπαρχία Βονίτισης				
καὶ Ξηρομέρου	18,979	22,603	αὐξ.	2,12 %
			ἄρρ.	θλ.
1) Δήμος Ἀνακτορίων		6,762	3,654	3,108
2) » Ἀστακοῦ		5,067	2,718	2,349
3) » Οἰνιάδος		2,752	1,439	1,313
4) » Σοῦλου		2,312	1,208	1,104

	1870	1879	ἄρρ.	θλ.
5) Δήμος Ἐχίνου		5,710	2,968	2,742
δ') Ἐπαρχία Εὐρυτανίας	33,018	34,745	αὐξ.	0,59 %
			ἄρρ.	θλ.
1) Δήμος Καρπενησιῶν		8,386	4,247	4,139
2) » Ἀγραιῶν		4,521	2,324	2,197
3) » Ἀγρᾶφων		2,274	1,190	1,084
4) » Κτημανίων		3,849	2,000	1,849
5) » Δολόπων		1,479	757	722
6) » Παρακαμπυλίων		3,111	1,582	1,529
7) » Ἀπεραντίων		4,337	2,317	2,020
8) » Ἀρακυνθίων		3,912	2,028	1,884
9) » Εὐρυτάνων		2,926	1,447	1,469
ε') Ἐπαρχία Ναυπακτίας	22,219	25,556	αὐξ.	1,66 %
			ἄρρ.	θλ.
1) Δήμος Ναυπάκτου		5,295	2,671	2,624
2) » Προσχίου		3,161	1,493	1,668
3) » Ἀποδοτίας		5,503	2,630	2,873
4) » Ὀφιονίας		3,534	1,786	1,748
5) » Πολήνης		2,550	1,274	1,276
6) » Κλεπαῖδος		4,193	2,083	2,110
7) » Παρενησιῶν		1,320	661	659
ς') Ἐπαρχία Τριχωρίας	14,453	17,650	αὐξ.	2,45 %
			ἄρρ.	θλ.
1) Δήμος Ἀγρινίου		7,059	3,664	3,395
2) » Θέρμου		3,659	1,919	1,740
3) » Παμφίας		4,830	2,534	3,296
4) » Ἀμβρακίας		2,102	1,068	1,034
Ε') ΝΟΜΟΣ				
ΑΧΑΪΙΑΣ καὶ ΗΛΙΔΟΣ	146,561	171,642		
α') Ἐπαρχία Πατρῶν	46,527	57,173	αὐξ.	2,56 %
			ἄρρ.	θλ.
1) Δήμος Πατρέων		34,227	18,279	15,948
2) » Τριταίας		4,596	2,410	2,186
3) » Δύμης		7,486	3,948	3,528

	1870	1879	ἄρρ.	θλ.
4) Δήμος Ἐρινεοῦ		3,747	1,958	1,794
5) » Φαρῶν		7,127	3,861	3,266
6') Ἐπαρχία Αἰγιάλειας	12,764	17,208	αὐξ.	3,95 %
1) Δήμος Αἰγίου	12,838	6,874	5,964	
2) » Αἰγείρας	1,299	642	657	
3) » Ἀκράτας	1,141	592	549	
4) » Βουρῶν	1,930	994	936	
γ') Ἐπαρχία Ἡλείας	51,066	65,752	αὐξ.	3,19 %
1) Δήμος Λετρίνων	18,734	10,335	8,399	
2) » Λαμπείας	8,161	4,353	3,808	
3) » Ὀλυμπίων	8,552	4,408	4,147	
4) » Ὀλένης	4,337	2,285	2,052	
5) » Βουπρασίων	4,153	2,213	1,940	
6) » Μυρτουντίων	8,322	4,319	4,003	
7) » Πηνειῶν	5,443	2,875	2,568	
8) » Ἡλίδος	8,050	4,198	3,852	
δ') Ἐπαρχία Καλαβρύτων	39,204	41,499	αὐξ.	0,65 %
1) Δήμος Καλαβρύτων	2,125	1,113	1,012	
2) » Καλλιφώνιας	2,568	1,343	1,225	
3) » Σουδενῶν	2,209	1,120	1,089	
4) » Ἀροανείας	2,828	1,519	1,309	
5) » Παῦων	3,107	1,578	1,529	
6) » Ψωφίδος	3,148	1,572	1,576	
7) » Κραθίδος	2,032	1,030	1,002	
8) » Κλητορίας	4,535	2,370	2,165	
9) » Λευκασίων	4,077	2,079	1,998	
10) » Κερπινῆς	5,704	2,998	2,706	
11) » Λαπαθῶν	5,273	2,744	2,529	
12) » Φελλόνης	3,148	1,545	1,603	
13) » Νωνάκριδος	745	361	384	

	1870	1879	ἄρρ.	θλ.
ΣΤ') ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	131,740	148,905		
α') Ἐπαρχία Μαντινείας	46,174	51,552	αὐξ.	1,30 %
1) Δήμος Τριπόλεως	13,970	7,572	6,398	
2) » Φαλάνθου	3,780	2,015	1,765	
3) » Κορυθίου	4,752	2,523	2,229	
4) » Ὀρχομενοῦ	4,739	2,520	2,219	
5) » Καλτεζῶν	2,329	1,194	1,135	
6) » Μανθουρέας	2,828	1,456	1,372	
7) » Μαντινείας	6,049	3,176	2,873	
8) » Νάσσων	1,767	892	875	
9) » Τεγέας	6,793	3,455	3,338	
10) » Βαλτετσίου	4,545	2,460	2,085	
6') Ἐπαρχία Γορτυνίας	41,408	45,830	αὐξ.	1,18 %
1) Δήμος Δημητσάνης	5,649	2,912	2,737	
2) » Τρικολῶνων	4,726	2,601	2,125	
3) » Γόρτυνος	4,901	2,618	2,283	
4) » Λαγκαδίων	5,565	3,021	2,544	
5) » Κλείτωρος	4,029	2,056	1,973	
6) » Τροπαίων	4,771	2,619	2,152	
7) » Ἡραίας	4,920	2,613	2,307	
8) » Νυμφασίας	1,967	1,031	936	
9) » Ἐλευσίνος	5,839	3,099	2,740	
10) » Μυλάοντος	1,483	750	733	
11) » Θελπούσης	1,980	1,006	974	
γ') Ἐπαρχία Κυνοβρίας	26,733	31,474	αὐξ.	1,97 %
1) Δήμος Θυρέας	2,708	1,428	1,280	
2) » Βρασιῶν	2,807	1,472	1,335	
3) » Δολιανῶν	1,682	838	844	
4) » Τανίας	5,185	2,676	2,509	
5) » Πάρωνος	4,357	2,200	2,157	
6) » Βερβαινῶν	1,477	751	726	

	1870	1879	ἄρρ.	θλ.
7) Δήμος Γλυππίας		2,251	1,114	1,137
8) » Λιμναίου		6,482	3,268	3,214
9) » Σελινοῦντος		4,525	2,442	2,083
δ') Ἐπαρχ. Μεγαλοπόλεως	17,425	20,040	αὐξ.	1,67 %
1) Δήμος Μεγαλοπόλεως		5,001	2,618	2,383
2) » Φαλαισίας		7,381	3,769	3,612
3) » Λυκοσοῦρας		7,667	3,965	3,702
Ζ') ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	105,851	121,116		
α') Ἐπαρ. Λακεδαιμόνος	46,423	52,519	αὐξ.	1,45 %
1) Δήμος Σπάρτης		12,007	6,224	5,788
2) » Κροκεῶν		3,509	1,749	1,760
3) » Οἰνοῦντος		3,433	2,634	2,799
4) » Θεραπιδῶν		6,422	3,361	3,061
5) » Βρυσεῶν		1,534	747	787
6) » Σελλασίας		2,677	1,364	1,323
7) » Πελλάνης		4,503	2,343	2,160
8) » Τρινασοῦ		1,508	728	780
9) » Καστορίου		2,834	1,449	1,385
10) » Μελιτινῆς		3,097	1,581	1,516
11) » Φελλίας		2,502	1,249	1,253
12) » Γερονθῶν		2,312	1,197	1,115
13) » Φάριδος		4,171	2,134	2,037
β') Ἐπαρχία Γυθείου	13,957	16,365	αὐξ.	1,91 %
1) Δήμος Γυθείου		4,243	2,124	2,119
2) » Μαλευρίου		4,544	2,208	2,336
3) » Καρυοὑπόλεως		2,708	1,288	1,420
4) » Κολοκυνθίου		2,560	1,237	1,323
5) » Λαγείας		2,310	1,079	1,231
γ') Ἐπαρ. Ἐπιδ. Λιμηράς	18,931	22,242	αὐξ.	1,94 %
1) Δήμος Μογεμβασίας		4,075	2,011	2,064

	1870	1879	ἄρρ.	θλ.
2) Δήμος Βοιῶν		4,948	2,529	2,419
3) » Ζάρακος		3,906	2,049	1,857
4) » Ἑλούς		3,386	1,769	1,617
5) » Ἀσωποῦ		5,927	3,010	2,917
δ') Ἐπαρχία Οἰτύλου	26,540	29,990	αὐξ.	1,44 %
1) Δήμος Οἰτύλου		8,673	4,347	4,236
2) » Ἀβίας		5,210	2,563	2,647
3) » Καρδαμύλης		3,743	1,835	1,908
4) » Λεύκτρου		7,063	3,438	3,605
5) » Νέσσης		5,301	2,575	2,726
Η') ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	130,417	155,760		
α') Ἐπαρχία Καλαμῶν	25,029	29,733	αὐξ.	2,08 %
1) Δήμος Καλαμῶν		11,642	6,117	5,525
2) » Θουρίας		5,322	2,754	2,568
3) » Ἄριστος		4,332	2,257	2,075
4) » Ἀμφείας		3,990	2,022	1,968
5) » Ἀλαγονίας		4,447	2,317	2,130
β') Ἐπαρχία Μεσσήνης	29,529	35,631	αὐξ.	2,29 %
1) Δήμος Παμίσου		7,323	3,715	3,608
2) » Εὔας		5,312	2,785	2,527
3) » Ἀριστομένους		4,598	2,389	2,209
4) » Οἰχαλίας		7,501	3,832	3,669
5) » Ἰθώμης		4,819	2,587	2,232
6) » Λύδανίας		6,078	3,136	2,942
γ') Ἐπαρχία Πύλλας	20,946	25,505	αὐξ.	2,41 %
1) Δήμος Πυλίων		4,575	2,474	2,101
2) » Κολλωνιδῶν		6,085	3,114	2,971
3) » Κορώνης		4,310	2,413	1,897
4) » Μεθώνης		4,244	2,234	2,010
5) » Βουφράσου		6,291	3,261	2,030

	1870	1879	ἄρρ.	θλ.
δ') <i>Ἐπαρχία Τριφυλίας</i>	29,041	35,445	αὐξ.	2,45 %
1) Δῆμος Κυπαρισίας		6,071	3,274	
2) » Ἐράνης		6,887	3,859	
3) » Φλεσιᾶδος		3,462	1,853	
4) » Δωρίου		1,852	972	
5) » Ἡλεκτρίδος		2,655	1,368	
6) » Λύλωνος		3,975	2,093	
7) » Τριπόλεως		2,623	1,415	
8) » Ἄετοῦ		2,836	1,513	
9) » Πλαταμῶδους		5,084	2,750	
ε') <i>Ἐπαρχία Ὀλυμπίας</i>	25,872	29,446	αὐξ.	1,53 %
1) Δῆμος Ἀνδριτσάνης		7,786	3,977	3,807
2) » Ἀλιφείρας		3,845	2,057	1,788
3) » Σκιλλοῦντος		4,962	2,613	2,349
4) » Βώλακος		3,563	1,853	1,710
5) » Ἀρήνης		4,098	2,080	2,018
6) » Φιγαλίας		5,194	2,771	2,423
θ') <i>ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟ-</i> <i>ΛΙΔΟΣ καὶ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ</i>	127,820	136,081		
α') <i>Ἐπαρχία Ναυπλίας</i>	15,022	16,019	αὐξ.	0,73 %
1) Δῆμος Ναυπλιέων		9,045	4,822	4,223
2) » Μηδείας		3,378	1,770	1,608
3) » Μινώας		518	272	246
4) » Ἐπιδαυρίων		2,002	1,034	668
5) » Δήσσης		1,076	542	534
β') <i>Ἐπαρχία Ἀργους</i>	22,138	24,284	αὐξ.	10,7 %
1) Δῆμος Ἀργείων		11,793	6,063	5,730
2) » Ἀλέας		2,711	1,403	1,308
3) » Λυρκείας		2,732	1,450	1,282
4) » Προσυμνείων		2,271	1,188	1,083

	1870	1879	ἄρρ.	θλ.
5) » Ὑσιῶν		2,340	1,222	1,118
6) » Μυκηνῶν		2,437	1,254	1,183
γ') <i>Ἐπαρχία Κορινθίας</i>	42,803	48,488	αὐξ.	1,47 %
1) Δῆμος Κορίνθου		7,585	3,940	3,645
2) » Σικυῶνος		5,438	2,782	2,656
3) » Στυμφαλίας		4,415	2,289	2,126
4) » Νεμέας		3,507	1,840	1,667
5) » Πελλήνης		3,275	1,684	1,591
6) » Περαιχώρας		2,637	1,357	1,280
7) » Σολυγείας		2,958	1,507	1,451
8) » Φενεοῦ		3,891	2,056	1,835
9) » Εὐρωστίνης		5,830	2,962	2,868
10) » Κλεωνῶν		3,072	1,599	1,473
11) » Τρικάλων		5,880	2,954	2,926
δ') <i>Ἐπαρχία Κυθήρων</i>	10,637	13,259	αὐξ.	2,73 %
1) Δῆμος Κυθηρίων		6,631	3,420	3,211
2) » Ποταμίων		6,628	3,330	3,298
ε') <i>Ἐπ. Σπετσῶν καὶ Ἐρ-</i> <i>μιονίδος</i>	19,910	16,894	ἐλάττωσις	1,68 %
1) Δῆμος Σπετσῶν		6,899	3,184	3,715
2) » Κρανιδίου		6,705	2,967	3,738
3) » Ἐρμιόνης		2,047	1,082	965
4) » Αἰδύμων		1,243	640	603
ς') <i>Ἐπ. Ὑδρας καὶ Τροι-</i> <i>ζηνίας</i>	17,301	17,137	ἐλάτ.	0,10 %
1) Δῆμος Ὑδρας		6,811	2,807	4,004
2) » Τροιζήνης		6,975	3,560	3,415
3) » Μεθένων		2,149	1,054	1,095
4) » Δρυόπης		1,202	645	557

	1870	1879		
Γ') ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	123,299	132,200		
α') Έπαρχία Σύρου	30,643	31,412	αύξ.	0,27 %
			ἔρρ.	θλ.
1) Δήμος Έρμουπόλεως		21,540	10,716	10,824
2) » Σύρου		5,406	2,775	2,631
3) » Μυκόνου		4,466	2,034	2,432
β') Έπαρχία Κέας	8,687	10,177	αύξ.	1,90 %
			ἔρρ.	θλ.
1) Δήμος Κέας		4,311	2,322	1,989
2) » Κύθνου		1,543	752	791
3) » Αρυσίδος		1,380	718	662
4) » Σερφίου		2,943	1,588	1,355
γ') Έπαρχία Άνδρου	19,674	22,562	αύξ.	1,63 %
			ἔρρ.	θλ.
1) Δήμος Άνδρου		9,777	4,956	4,821
2) » Κορθίου		5,926	3,111	2,815
3) » Γαυρίου		4,090	2,159	1,931
4) » Άρνης		2,769	1,445	1,324
δ') Έπαρχία Θήρας	21,907	20,530	ελάτ.	0,93 %
			ἔρρ.	θλ.
1) Δήμος Θήρας		4,146	1,764	2,382
2) » Καλλιόστης		3,571	1,591	1,980
3) » Ίμπορείου		2,550	1,139	1,411
4) » Οίας		2,494	975	1,519
5) » Θηρασίας		601	257	344
6) » Ίου		2,113	966	1,147
7) » Άμοργού		2,338	1,110	1,228
8) » Άνάφης		687	304	386
9) » Λίγιόλης		1,555	716	839
ε') Έπαρχία Μήλου	10,784	12,971	αύξ.	2,25 %
			ἔρρ.	θλ.
1) Δήμος Μήλου		3,534	1,686	1,848
2) » Άδάμαντος		667	228	439

	1870	1879		
			ἔρρ.	θλ.
3) » Κιμώλου		1,337	635	702
4) » Φολεγάνδρου		969	487	482
5) » Σικίνου		702	346	356
6) » Σίφνου		5,762	2,961	2,801
ς') Έπαρχία Νάξου	20,582	22,278	αύξ.	1,91 %
			ἔρρ.	θλ.
1) Δήμος Νάξου		2,156	1,064	1,092
2) » Βύβλου		4,057	2,093	1,964
3) » Τραγαίας		4,100	2,120	1,980
4) » Άπειρανθίας		1,984	984	1,000
5) » Πάρου		2,776	1,361	1,415
6) » Μαρπίσσης		1,212	619	593
7) » Ναούσης		1,590	813	777
8) » Κορωνίδος		2,483	1,323	1,260
9) » Ύφρας		1,820	922	898
ζ') Έπαρχία Τήνου	10,022	12,565	αύξ.	1,55 %
			ἔρρ.	θλ.
1) Δήμος Τήνου		4,298	2,016	2,282
2) » Πανόρμου		3,284	1,553	1,731
3) » Σωσθενίου		1,857	918	939
4) » Περαίας		3,126	1,588	1,538
ΙΑ' ΝΟΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	96,940	106,109		
α') Έπαρχία Κερκύρας	25,729	26,694	αύξ.	0,41 %
			ἔρρ.	θλ.
1) Δήμος Κερκυραίων		25,139	12,796	12,343
2) » Διαποντίων		1,555	606	949
β') Έπαρχία Μέσσης	21,754	24,328	αύξ.	1,31 %
			ἔρρ.	θλ.
1) Δήμος Ποταμογειτόνων		3,641	1,951	1,690
2) » Μεσοχωριτών		9,162	4,660	4,502
3) » Παρελίων		1,511	778	733
4) » Μελιτιέων		3,830	2,040	1,790
5) » Λαυκιμαίων		6,184	3,268	2,916

	1870	1879		
γ') <i>Ἐπαρχία Ὀρους</i>	24,983	27,002	αὐξ.	0,89 %
			ἀρρ.	θλ.
1) Δῆμος Ἀπηλιωτῶν		6,189	3,212	2,977
2) » Ἀμφιπαγετῶν		4,785	2,467	2,318
3) » Ἀκρολοφίτων		2,447	1,467	980
4) » Ἐπιζωφορίων		3,508	1,864	1,644
5) » Κασσωπαίων		4,930	2,518	2,412
6) » Ἰστωναίων		5,143	2,663	2,480
δ') <i>Ἐπαρχία Λευκάδος</i>	20,892	23,083	αὐξ.	1,16 %
			ἀρρ.	θλ.
1) Δῆμος Λευκαδίων		6,572	3,434	3,138
2) » Σαρακινωτῶν		1,944	1,039	905
3) » Καρυᾶς		3,660	1,949	1,711
4) » Ἐξανθείας		1,798	999	799
5) » Ἀπολλωνίων		3,265	1,706	1,559
6) » Βυγῆρου		2,760	1,449	1,311
7) » Ἐλλομένου		1,989	1,021	968
8) » Ταφίων		1,095	588	507
ε') <i>Ἐπαρχία Παξῶν</i>	3,582	5,002	αὐξ.	4,40 %
			ἀρρ.	θλ.
1) Δῆμος Γαϊανῶν		2,640	1,418	1,222
2) » Λακκινωτῶν		2,362	1,238	1,129
ΙΒ') ΝΟΜΟΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ				
α') <i>Ἐπαρχία Κρανταίας</i>	33,358	32,203	ἐλάτ.	0,38 %
			ἀρρ.	θλ.
1) Δῆμος Κρανίων		8,816	4,495	4,321
2) » Λιβαθοῦς		8,422	3,724	4,698
3) » Δειλινάτων		3,557	1,805	1,752
4) » Φαρακλάτων		1,799	842	957
5) » Ὀμαλῶν		3,409	1,692	1,717
6) » Ῥελιοῦ		2,346	1,190	1,156
7) » Πρόνιων		3,854	1,950	1,904

	1870	1879		
β') <i>Ἐπαρχία Πάλλης</i>	17,377	19,003	αὐξ.	1,03 %
			ἀρρ.	θλ.
1) Δῆμος Ληξουρίου		6,237	3,008	3,229
2) » Ἀνωγητῶν		5,026	2,638	2,388
3) » Κατωγητῶν		4,293	2,254	2,039
4) » Θηνιάς		3,447	1,751	1,696
γ') <i>Ἐπαρχία Σάμης</i>	16,774	17,115	αὐξ.	0,22 %
			ἀρρ.	θλ.
1) Δῆμος Σαμαίων		5,311	2,557	2,754
2) » Πυλαρέων		4,587	2,023	2,564
3) » Ἀσσοῦ		3,981	1,979	2,002
4) » Δολιχίου		3,236	1,366	1,870
δ') <i>Ἐπαρχία Ἰθάκης</i>	9,873	12,222	αὐξ.	2,62 %
			ἀρρ.	θλ.
1) Δῆμος Ἰθακησίων		5,838	3,057	2,781
2) » Νηριτίων		1,826	904	922
3) » Πολυκοτρίων		2,975	1,521	1,454
4) » Καρνίων		1,583	823	760
ΙΓ') ΝΟΜΟΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	44,557	44,522	ἐλάτ.	0,01 %
			ἀρρ.	θλ.
1) Δῆμος Ζακύνθου		18,638	9,664	8,974
2) » Ψωφίδος		3,957	2,153	1,804
3) » Ὀπιταϊδῶν		2,505	1,371	1,134
4) » Ναφθίων		2,770	1,600	1,170
5) » Ἐλάτου		2,843	1,635	1,208
6) » Ἀρτεμισίων		2,352	1,294	1,058
7) » Ἀρκαδίων		3,352	1,850	1,502
8) » Λιθακιάς		3,589	1,884	1,705
9) » Ὠριαίων		1,998	1,100	898
10) » Μεσογαίων		2,518	1,384	1,134

Ἡ ἀπογραφὴ αὕτη ἀφορᾷ τοὺς ἐν τοῖς διαφόροις δήμοις τοῦ Κράτους κατοικοῦντας, συμποσούμενους εἰς 1,654,072

(855,377 ἄρρενας καὶ 798,695 θήλειαι). Προσθετέον 18,521 στρατιωτικούς τῆς ξηρᾶς 2,002 στρατιωτικούς τῆς θαλάσσης καὶ 5180 ναυτιλλομένους ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Τοιουτοτρόπως ἀποτελεῖται ὁ ὀλικὸς κατὰ τὸ ἔτος 1879 πληθυσμὸς τῆς Ἑλλάδος 1,679,775 (881,080 ἄρρενας καὶ 798,695 θήλειαι). Κατὰ τὸ 1870 οἱ ἐν τοῖς δήμοις κατοικοῦντες ἐλογίζοντο εἰς 1,437,026, οἱ στρατιωτικοὶ τῆς ξηρᾶς εἰς 12,420, οἱ στρατιωτικοὶ τῆς θαλάσσης εἰς 1,315 καὶ οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ναυτιλλόμενοι εἰς 7,133. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ φαινομένη ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ναυτιλλομένων, ἀπὸ τοῦ 1870 εἰς τὸ 1879, εἶναι προῖον ἀτελῶν ἀπογραφικῶν ἐρευνῶν.

Οἱ δῆμοι καὶ ἐπαρχίαι τῆς Ἑλλάδος δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ των εἰς τὰς ἐξῆς κατηγορίας.

Α'. Δῆμοι. — α') 13 περιέχοντες ὀλιγωτέρους ἕκαστος τῶν 1,000 κατοίκων· β') 43 ἀπὸ 1001 μέχρι 2,000 γ') 208 ἀπὸ 2001 μέχρι 5000· δ') 89 ἀπὸ 5,001 μέχρι 10,000· ε') 6 ἀπὸ 10,001 μέχρι 15,000· ς') 2 ἀπὸ 15,001 μέχρι 20,000 ζ') 3 ἀπὸ 20,001 μέχρι 30,000 ή) 2 ἄνω τῶν 30,000. — Β' Ἐπαρχίαι. α') 2 περιέχουσιν ὀλιγωτέρους ἕκαστη τῶν 10,000 κατοίκων· β') 17 μέχρι τῶν 20,000· γ') 21 μέχρι τῶν 30,000· δ') 9 μέχρι τῶν 40,000· ε') 4 μέχρι τῶν 50,000· ς') 4 μέχρι τῶν 60,000· ζ') 1 μέχρι τῶν 70· ή) 1 ἄνω τῶν 100,000.

ΔΙΟΙΚΟΥΣΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΣΧΟΛΗ.

Ὅσῳ τις μελετᾷ βαθύτερον τὰ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ συμβαίνοντα, τόσῳ ἐκπλήττεται ἐπὶ τῇ ποσότητι τῆς δυσπιστίας, τὴν ἐποίαν οὗτος αἰσθάνεται πρὸς τὴν διοικοῦσαν τὸν τόπον τάξιν. Ἀκριβῶς εἰπεῖν, ἐξ ἱστορικῶν λό-

γων καὶ μεθ' ὅλην τὴν εἰσαγωγὴν διαφόρων στοιχείων ἐν τῇ διοικήσει, ἡ ὑπαρξίς ἰδιαιτέρας μετ' αὐτὴν τάξεως εἶναι κοινωνικὸν φαινόμενον, ἄξιον νὰ ἐλκύσῃ τὴν γενικὴν προσοχήν. Ὁ πολὺς κόσμος ἐργάζεται, κατ' ἐπάγγελμα οἱ δὲ πολιτικοὶ ἀνέλαβον τὴν διεύθυνσίν του. Καὶ τὰ πράγματα ἐβάδιζον οὕτως ἢ ἄλλως, μέχρις οὗ ἡ δυσπιστία τῶν διοικουμένων πρὸς τοὺς διοικοῦντας κατέστη ἄρθρον πίστεως. Τὸ σύμπτωμα εἶναι σπουδαιότατον καὶ πρέπει εἰδικώτερον νὰ μελετηθῇ.

Ἡ ἑλλειψίς τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ λαοῦ εἶναι σημαντικώτατον τῆς ἐποχῆς γνώρισμα, διότι ἐλλεῖπει ὁ κυριώτερος ὅρος τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ. Εἶναι τινές, οἱ ὅποιοι ἐνώπιον τοῦ φαινομένου τούτου ψάλλουσιν ὕμνους εἰς τὸν ἀπολυτισμόν. Πρέπει ἐν τούτοις νὰ ἀποδείξωσιν, ὅτι γνωρίζει οὗτος εἰς μείζονα ἐντέλειαν τὴν τέχνην τοῦ Δευκαλίωνος καὶ τῆς Πύρρας. Ἐὰν ὁ λαὸς δὲν ἔχῃ ἐμπιστοσύνην εἰς τὰ ὅσα ἐκ τῶν ὁστέων του, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς αὐλικούς διεφθαρμένους; Οἱ ἀληθεῖς ἄνδρες δὲν σχηματίζονται εἰς τὰ παλάτια τῆς τυραννίας. Τοὺς δημιουργεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ Λαοῦ, ἵνα ὧσι πάντοτε ἡ πτέρνα τῆς κεφαλῆς τοῦ ὄφεως. Συνήθως ὁ δεσποτισμὸς προτάσσει τὴν σημαίαν τῆς τάξεως. Δὲν παρέρχεται πολὺς χρόνος καὶ ὅλα τὰ λαμπρὰ ἐπιχειρήματα αὐτοῦ ἀποδεικνύονται ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας, τῆς τιμῆς, τῆς ζωῆς καὶ τῆς περιουσίας. Ὅσοι ἐθαύμαζον τὴν τάξιν τοῦ κατὰ τὰς τελευταίας δύο δεκαετηρίδας πολιτισμένου τῆς Γαλλίας δεσποτισμοῦ, δυσκόλως σήμερον ἐννοοῦσιν ὁποῖον ὀλοκαύτωμα ἐλευθερίας, τιμῆς, ζωῆς καὶ περιουσίας προσηνέχθη εἰς τὸν βωμὸν αὐτοῦ. Ὅλοι οἱ δεσποτισμοὶ εἶναι πρῶτοι ἐξάδελφοι. Ἐὰν ἡ ἀρετὴ τοῦ τυράννου συνίσταται εἰς τὴν ἀσφάλειαν τοῦ δούλου, πόσοι πρὶν δουλεύσωσι τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἤδη τοῦ ἀργυρίου δούλοι! Οὕτως ὁμῶς καὶ ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς παχύνει τὰ πρόβατα αὐτοῦ.

Ἡ ἑλλειψίς ἐμπιστοσύνης εἶναι παροδικὸν φαινόμενον τοῦ ὁποῖου ἡ ὑπαρξίς συνδέεται πρὸς τὴν ἀτελῆ μέχρι τοῦδε ἀνάπτυξιν τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος. Ὅσον κατὰ θεωρίαν

εἶναι δυσνόητος ἢ συνύπαρξις δύο ἀρχῶν, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἐμπο-
δίξει τὴν δέ, τόσον ἐν τῇ πρακτικῇ εἶναι συνηθεστάτη. Ἐνῷ
τὸ σύνταγμα εἶναι πιστοτάτη εἰκὼν τῆς ἀληθείας ταύτης,
τί θὰ ἐπραττε καὶ αὐτὸς ὁ δεσποτισμὸς, ὅταν, αὐτοῦ λέγον-
τος ν α ἰ, ὅλος ὁ κόσμος λέγει ὅχι; Οἱ δὲ νομίζοντες ὅτι ἡ
δημοκρατία εἶναι ἀκυβέρνητος ὁμολογοῦσι παχυλὴν τῶν πραγ-
μάτων ἄγνοιαν, διότι καὶ ἐν αὐτῇ ὑπάρχει ὁ αἰώνιος συμβι-
σασμὸς τῆς ἀνάγκης τοῦ ἐνὸς καὶ τῆς ἀνάγκης τῶν πολ-
λῶν. Μεταξὺ τοῦ Ὀμηρικοῦ « οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη »
καὶ τῆς ἐν παντὶ καιρῷ ἀποθεώσεως τοῦ τυραννοκτόνου κρύ-
πτεται τὸ μυστήριον τῆς Ἑλληνικῆς ἐγκυκλοπαιδείας. Ἐκτὸς
τοῦ ὀνόματος οὐδεμία, λέγει ὁ I. Russel ὑπάρχει πραγμα-
τικὴ διαφορὰ μεταξὺ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν Ἑνωμένων πο-
λιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς. Διὰ τὸν προσεκτικὸν παρατηρητὴν
εἶναι πρόδηλον, ὅτι ἐν τῷ ἀντιπροσωπικῷ πολιτεύματι τῆς
Ἀγγλίας ὑπάρχει τι δημοκρατικόν, καθὼς ὑπάρχει τι μοναρ-
χικόν ἐν τῇ ἐκτελεστικῇ τῶν Ἀμερικανῶν ἐξουσίᾳ.

Διαφέρει τὸ ζήτημα τῆς ἐπικρατήσεως μεταξὺ τῆς ἀρχῆς
τοῦ ἐνὸς καὶ τῆς ἀρχῆς τῶν πολλῶν· διότι δύναται μὲν νὰ
ὑπάρξῃ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἡ μὲν ἀπορροφᾷ τὴν δέ, ἀλλ' ὑπὸ τὸν
ὅρον ἵνα ὁ ἀγὼν ἀρχίσῃ ἐκ νέου. Ὁ ἀγὼν οὗτος εἶναι τὸ κε-
φάλαιον τῆς πολιτικῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅταν ὁ
Ἰσραὴλ εἶχε τοὺς κριτὰς αὐτοῦ, ἤθελε βασιλέα, ὁ Σα-
μουὴλ εὗρε τὸν υἱὸν τοῦ Κίς, ὅστις ἐζήτησε τὸν ὄνον του καὶ οἱ
Ἑβραῖοι ἠὺχαριστήθησαν. Τοιοῦτος ὁ κόσμος! Ὅταν ὁ λαὸς
τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας κατεδίκαζε τοὺς ἀρχηγούς του,
οἱ αὐτοὶ ἄνθρωποι ἔβαπτον τὰς χεῖρας των εἰς τὸ αἶ-
μα τῶν βασιλέων των. Τοιοῦτος πάλιν ὁ κόσμος!

Ἡ μεγαλειτέρα ἐν τούτοις ἀξία τοῦ συνταγματικοῦ πολι-
τεύματος συνίσταται εἰς τὴν ἐστίασιν δύο ἐχθρῶν ἐπὶ τῆς αὐ-
τῆς τραπέζης. Ἡ κοινὴ πρακτικὴ πείθει ἕκαστον περὶ τοῦ ἀ-
ξιολόγου τῆς ἐπινοίας. Ἀλλ' ὁ οἶνος εὐφραίνει μέχρι τῆς στιγ-
μῆς τῆς μέθης· ἅμα αὕτη ἐπέλθῃ, ἰδοὺ τὰ ριζωμένα ἐλαττώ-
ματα ἀναφαίνονται. Πόσα τοιαῦτα γεύματα ἤρχισαν λαμπρῶς

καὶ ἐτελείωσαν πενθίμως! Τὸ πᾶν λοιπὸν κρίνεται ἐκ τῆς
ἐγκρατείας τῆς συνταγματικῆς τραπέζης.

Ἡ ἐγκράτεια αὕτη εἶναι οὐσιωδῶς ἐθνικὸν κατόρθωμα. Ὅ-
σοι ἐνησχολήθησαν ὁπωσοῦν βασίμως εἰς τὴν μελέτην τῶν ἐ-
λευθέρων πολιτευμάτων γνωρίζουσιν, ὅτι τὰ ἐλατήρια αὐτῶν
ἀντιστοιχοῦσι πρὸς δύο προαιωνίους τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος
τάσεις, τὰς ὁποίας οὐχὶ ἡ θέλησις, ἀλλ' ἡ φύσις ἐξ αὐτῶν τῶν
πραγμάτων δημιουργεῖ. Ἐννοῶ τὴν συντηρητικὴν καὶ
τὴν προοδευτικὴν τάσιν τῶν κοινωνιῶν. Ἡ κυρία ἀρχὴ
τῆς διττῆς ταύτης τάσεως ἀνήκει εἰς τὴν ἡλικίαν, τὴν οἰ-
κογένειαν καὶ τὴν περιουσίαν. Ἐὰν διαιρέσωμεν ταύτας εἰς
μικρὰς καὶ μεγάλας, ἐν ταῖς πρώταις δίδει τὸν νόμον τῆς ἐνερ-
γείας ἡ πρόοδος τοῦ μέλλοντος, ἐνῷ αἱ δεύτεραι ἀποθεοῦσι
τὸ παρελθόν. Κόμμα περιέχον νέους ἀνθρώπους μικρῶν οἰκογε-
νειῶν καὶ μικρῶν περιουσιῶν ἐξ ἅπαντος ἔσεται προοδευτικόν·
ἐνῷ τοὺς γέροντας, τὰς μεγάλας οἰκογενείας καὶ τὰς μεγάλας
περιουσίας ὁ φόβος τοῦ φυσικοῦ νόμου τῆς παρακμῆς ρίπτει
πρὸς τὸ συντηρητικὸν κόμμα. Ἀλλ' εἶναι περίεργος ἡ ἱστορικὴ
ἀνάπτυξις τοῦ θεμελιώδους τούτου νόμου, διότι ἐν τοῖς ἐλευθέ-
ροις πολιτεύμασι βασιλεύουσι μὲν αἱ πλειοψηφίαι, κυβερνῶσι
δὲ αἱ μειοψηφίαι. Τοιοῦτοτρόπως ἡ συγκρότησις τῆς βιομηχα-
νικῆς ἐνεργείας εἶναι ὁ τελειότερος τύπος τῆς ἐργασίας τοῦ
λαοῦ εἰς ὅλα τὰ στάδια. Δὲν εἶναι μονάδες ἀλλ' ὁμάδες ἄν-
θρώπων αἱ συγκροτοῦσαι τὴν ὅλην ἐθνικὴν ζωὴν. Ἐκάστη
λοιπὸν ὁμάς ἔχει τὰς ιδέας τῆς καὶ τοὺς ὁδηγούς τῆς, ὑπὸ
τῶν ὁποίων κυβερνᾶται τόσον τὸ ἐργαστάσιον, ὅσον καὶ ἡ πο-
λιτικὴ, ἐπὶ τῆς βάσεως τῆς δημοσίας γνώμης, τὴν ὁποίαν
ἡ κοινότης ἐπὶ παντὸς βουλεύεται.

Οἱ ὁδηγοὶ οὗτοι ἔχουσι τοιοῦτον λόγον πρὸς τὸ πολίτευ-
μα, οἷον οἱ ὑπαξιωματικοὶ πρὸς τὸ σύνταγμα· ἀμφότεροι
δηλαδὴ εἶναι ἐκ φύσεως ἡ ψυχὴ τῆς ἐνεργείας. Ἐὰν ἐρωτή-
σητε τοὺς ὁδηγούς ποῖαν ιδέαν ἔχουσι περὶ πολιτείας, θέλετε
μάθει οὐχὶ ἄνευ τινὸς ἐκπλήξεως, ὅτι εἶναι *suī generis* μη-
χανικὴ ἐπιτηδεΐα, ὅπως μεταφέρῃ τὴν ἑμμεσον διοίκη-

σιν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν. Οὕτως ἡ μὲν κατοχὴ τῆς ἐξουσίας εἶναι ὁ σκοπὸς, οἱ δὲ ἐκλεγόμενοι ἀντιπρόσωποι τὸ μέσον. Κοινωνῶς ἐκλαμβάνεται τὸ ἀποτέλεσμα ὡς αἰτία· ἐν τούτοις εἶναι μάταιον νὰ ἀποδειχθῇ ὁ κυριώτερος ὅρος τῶν πληρεξουσίων ἐγγράφων, δι' ὧν οἱ ὀδηγοὶ τοῦ ἔθνους ἐφοδιάζουσι τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτοῦ. "Ὅστις βάλλει χεῖρα ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς ταύτης βάσεως μικρὰν ἔχει ἰδέαν περὶ τῆς ἐνώπιόν του κολοσsaίας δυνάμεως, ἥτις δίδει τὸν τόνον εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τῆς ἐπικρατείας.

Ἄλλ' ἐνῶ ἡ κοινωνικὴ αὕτη ἀνάγκη μαρτυρεῖ τὴν οὐσίαν αὐτὴν τῶν ἐλευθέρων πολιτευμάτων, ἡ συντηρητικὴ καὶ ἡ προοδευτικὴ τάσις τῶν κοινωνιῶν κατηγορεῖται ὡς ἀφηρημένη φιλοσοφικὴ ἰδέα, ἐνῶ ἀπεναντίας ἡ ἀλήθεια αὐτῆς στηρίζεται εἰς τὴν μεγάλην ταύτην ἐθνικὴν βάσιν, ὅτι ἐκάστη κοινότης πρέπει ἐξ οἴουδ' ἂν ποτε μέρους νὰ ἔχῃ τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς πολιτικῆς μηχανῆς. Κυρίως εἰπεῖν ἀναφαίνεται ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζήτημα πρώτης τάξεως: ἄφοῦ ἡ ἐξουσία ἂν ἡ κεῖ εἰς τὴν δύναμιν, ὁποία ἡ πρὸς αὐτὴν θέσις τῶν ὀδηγῶν τοῦ ἔθνους; Ἡ λύσις τοῦ ζητήματος τούτου εἶναι ἀπλὴ τῆς λογικῆς ἐργασία. Ἐὰν ἐν τοῖς μοναρχικοῖς πολιτεύμασι, ὁ μονάρχης ἔχῃ καὶ αὐτὸς ὀδηγοὺς, οἱ δὲ κόλακες διανέμουσι τὰ ἀξιώματα· τίνας ἐνεκεν οἱ ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν διεσπαρμένοι ὀδηγοὶ τῶν ἀντιμοναρχικῶν ἐθνῶν νὰ μὴν ἔχωσι τὰ αὐτὰ δικαιώματα;... Σύστημα εὐρὺ ἀποκεντρώσεως, τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων καὶ τοῦ ὁποίου ἡ λειτουργία ἔπραπε μᾶλλον νὰ κανονισθῇ ἢ νὰ χαρακτηρίζεται ὡς στίγμα τῆς ἐλευθερίας. Πῶς ὅμως συμβαίνει ἐν Ἑλλάδι, ὥστε ἐνῶ τὸ πολίτευμα προσκαλεῖ τοὺς συντηρητικοὺς καὶ τοὺς προοδευτικοὺς, ἔρχεται τρίτον εἶδος ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἡδύναντό τις νὰ ὀνομάσῃ καλλιεργητὰς τῆς ἐξουσίας;

Ἐν ἐκάστῳ ἔθνει ἀπὸ μακρῶν ἐποχῶν ἀναφαίνεται σύμπλεγμα φυσικῶν ὀργανισμῶν, οἵτινες, διαμοιραζόμενοι εἰς διάφορα τῆς κοινωνίας σημεῖα, ὑπενθυμίζουσι τοὺς ποτίζοντας

τοὺς ἀγρούς των ἐκ τοῦ αὐτοῦ ρεύματος. Ἴδου τόσαι φάλαγγες σκαπανέων, προσπαθοῦσαι συγχρόνως ἵνα στρέψωσι τὴν ἐθνικὴν ζωὴν πρὸς τὸ ἴδιον ἐκάστη μέρος. Ἐκ πρώτης ὄψεως φοβεῖται τις τὴν τύχην τοῦ κοινοῦ συμφέροντος· ἐν τούτοις τὸ φαινόμενον εἶναι κανονικὸν ἀποτέλεσμα τοῦ αἰωνίου νόμου τῆς διαιρέσεως τῶν ἔργων. Καθὼς δὲ ἀπαντῶνται ὑποδηματοποιοί, σιδηρουργοὶ καὶ βυρσοδέψαι, οὕτω καὶ πολιτικοί. Κατ' οὐσίαν ὅπου ὑπάρχει ζωὴ, ἐκεῖ καὶ ὄργανα εἰς λειτουργίαν αὐτῆς δὲν λείπουσιν. Ἐν τούτοις ἡ ἱστορία τῶν διαφόρων ἔργων μαρτυρεῖ πολλάκις, ὅτι ἐνῶ κλάδοι τινὲς αὐτῶν ἀκμάζουσι, ἄλλοι νοσοῦσι. Ἐὰν οὕτως ἀποδειχθῇ ὅτι ὁ κλάδος τῶν πολιτικῶν ἔργων ἐν Ἑλλάδι μορφοῦται ἐν Σχολῇ, τῆς ὁποίας αἱ παραδόσεις δὲν ἔχουσιν τι κοινὸν πρὸς τὴν συντηρητικὴν ἢ τὴν προοδευτικὴν τάσιν τῶν ἐλευθέρων πολιτευμάτων, οὐδαμῶς παράδοξον, ὅτι μετὰ τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ ἔθνους καὶ τῆς καλλιιεργείας τῆς ἐξουσίας ὑπάρχει τέλειον διαζύγιον.

Ἀπλὴ ἡ ἐπιθεώρησις τῆς Σχολῆς ταύτης ἀρκεῖ εἰς διαφώτισιν τοῦ ἡμετέρου θέματος. "Ὅταν ἐξηγηθῶσι τὰ δόγματα, εὐνόητα εἰσὶ τὰ ἀποτελέσματα. Δι' ὅσους νομίζουσιν, ὅτι εὖ κολον πρᾶγμα εἶναι εἰς τὰ ἔθνη ἵνα ἀποτίθενται τὸν παλαιὸν ἀνθρώπον, εἰμὶ βέβαιος, ὅτι θὰ ταράξω ἀθῶον πατριωτισμόν. Ἐνεργήσατε ὅμως ἀνοτομίαν τοῦ παρόντος· θὰ εὕρητε ὅλα τοῦ παρελθόντος τὰ στοιχεῖα. Ἐὰν ἔχωμεν τὰ προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν προγόνων, θὰ ᾔτο παράδοξον· ἐὰν δὲν εἴχομεν τὰ προτερήματα καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν πατέρων. Πόσα ἐρείπια τῆς τελευταίας Βυζαντινῆς περιόδου, διασωθέντα ἡμῖν διὰ τῆς Τουρκικῆς παιδαγωγίας, μετηνέχθησαν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν ἵνα οἰκοδομήσωσι τὸ μέγαρον τῆς Πολιτικῆς ἡμῶν Σχολῆς!

Πρῶτον δόγμα τῆς Σχολῆς ταύτης εἶναι ἡ πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ ἐν ὅς ἡ τῶν πολλῶν προσέγγισις ἢ διὰ τῆς ἀλωπεκῆς ἢ διὰ τῆς λεοντῆς. Ἴδου λοιπὸν ἡ πολιτικὴ τοῦ σεραγίου μετὰ τῶν κολάκων καὶ τῶν συνωμοτῶν αὐτῆς. Ἐκτείνετε ὀλίγον τὴν ἰδέαν ταύτην καὶ θέλετε ἐξηγήσει τὸ ἐνερ-

γόν ἢ τὸ παθητικὸν μέρος, ὅπερ ἔλαβεν ἡ διοικοῦσα τάξις καθ' ὅλας τὰς ἐπαναστατικὰς ἢ στασιαστικὰς περιόδους τῆς μνήμης τῆς ζωῆς γενεᾶς. "Οστις ἐν τῇ ιδέᾳ τῆς ἐπαναστάσεως ἔχει ὑπ' ὄψιν τὴν φαινομένην ἐκάστοτε πολιτικὴν δύναμιν, πλανᾶται εἰς μέγαν ἀληθοῶς βαθμόν. Ἐν τῇ ἐπαναστατικῇ ἱστορίᾳ τῶν συνταγματικῶν λαῶν πρέπει νὰ ὑπολογισθῶσι καὶ αἱ ἀδιάλειπτοι ἐκεῖναι ἐπαναστάσεις, τὰς ὁποίας ἡ διοικοῦσα τάξις ἐνεργεῖ κατὰ τῆς ἐν τῇ ἐκλογικῇ κάλπῃ κυοφορουμένης τοῦ μέλλοντος κυβερνήσεως. Ὁμιλῶ περὶ ἐπαναστατικῶν τάσεων τῆς διοικούσης τάξεως καὶ ἐν τούτοις λησμονῶ, ὅτι ἡ τάξις αὕτη περιέχει τοὺς ὑπηρέτας τοῦ ἔθνους! Ἀλλοίμονον! Ποῦ ἄγει ἡ ιδέα αὕτη. . . . Ὅποια ἡ οἰκία ἐκείνη, ἥτις τρέφει ὑπηρέτας, οἵτινες διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς σᾶς προσφέρουσι τὰς ἐκδουλεύσεις των καὶ διὰ τῆς ἐτέρας σᾶς δεικνύουσι τὴν αἰχμὴν τῆς μαχαίρας αὐτῶν! «Θὰ εἰσηρχόμην, » ἔλεγέ τις λαὸς, εἰς τοιαύτην οἰκίαν, μόνον διὰ νὰ ρίψω τοὺς » ἐν αὐτῇ ἀπὸ τὰ παράθυρα».

Δεύτερον δόγμα εἶναι, ὅτι πολιτικὴ ἐπιστήμη δὲν ὑπάρχει. Τὸ πᾶν συνίσταται εἰς ἐμπειρικὴν τινα εὐστροφίαν, καθ' ἣν ὁ ἐπιτηδειότερος ἐλκύει τὸν θαυμασμόν κατὰ τὴν μέθοδον τῶν ταχυδακτυλουργῶν· τὰ μέσα εἶναι διάφορα· δείξατε π. χ. ἓνα πολιτικόν, ὅστις δὲν ἤθελε ἀρπάξει εἰς πρῶτον σημεῖον κινδύνου ἢ ἐλπίδος τὴν ἄπιστον ἐκείνην σανίδα, τὴν ὁποίαν προσφέρει πρὸς τοὺς πνιγομένους, ξένη ἢ ἰθαγενῆς, ἢ διπλωματικὴ σειρήν! Μήπως δὲν ἀρκοῦσι τὰ ἀποτελέσματα; Πρόσον ἐν τούτοις ὑψηλὴ καὶ ἀγία εἶναι ἡ ἐπιστήμη ἐκείνη, ἥτις ἀσχολεῖται εἰς τὴν μελέτην τῶν νόμων, καθ' οὓς ζῶσιν, ἀκμάζουσι καὶ καταπίπτουσιν αἱ κοινωνίαι! Πόση εὐρύτης τῶν θεωρημάτων αὐτῆς καὶ πόση δύναμις εἰς τὴν πρακτικὴν τῆς! Δὲν διδάσκεται, οὔτε ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν Βασιλέων, οὔτε ἐν ταῖς αἰθούσαις τῶν ὑπουργῶν. Ἡ διδασκαλία τῆς ἔρχεται ἐκ τῶν ὑπαίθρων τῶν χωρίων, διαβαίνει τὰς πόλεις, ἐπισκέπτεται διὰ τοῦ φωτὸς τῆς ἱστορίας τὰς χώρας καὶ τὰς ἐποχὰς καὶ ζῇ ἐν τῇ συντόνῳ μελέτῃ τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανι-

σμοῦ, ἐν ᾧ πρόκειται νὰ λειτουργήσῃ. Δὲν ἀρκεῖ ἡ εἰδικότης, δὲν ἀρκεῖ ἡ γενικότης. Εἶναι διαρκὲς ἀναφορὰ τῶν ἀπὸ μέρους εἰς τὸ ὅλον καὶ τὰν ἀπάλιν. Ἀπαιτεῖται ἰσχυρὸν αὐτῶν κράμα, ἐξ οὗ καὶ μόνου προβαίνει ὁ πολιτικός.

Τρίτον δόγμα εἶναι ἡ ὑπὸ τῆς πολιτείας υἱοθεσία τῆς οἰκογενείας. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἔχῃ τις τὴν λάμπιν τῆς ἐξουσίας εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ χωρὶς νὰ φωτίσῃ τοὺς οἰκείους; Ἀρκεῖ δὲ νὰ συλλάβῃ τις ἄκραν τινὰ τῆς πολιτικῆς μηχανῆς, ἵνα αἰσθανθῇ αὕτη ἀμέσως ὅλον τὸ βάρος τῆς σχηματισθησομένης ἀλύσεως. Ἐὰν ἐρωτήσῃτε τοὺς ὁδηγοὺς τοῦ ἔθνους: ποῖον χαρακτῆρα φέρει τὸ δόγμα τοῦτο; "Ολοι, ὡς ἐξ ἐνὸς στόματος, θὰ ἀπαντήσωσι τὸν τῆς κλοπῆς. . . Ἐντεῦθεν ἐξηγοῦνται πολλὰ προσωπικὰ μεταβολαί. "Οσον ὅμως περισσότερον ἐνισχύονται αἱ παρὰ τὰς ἐπικαίρους θέσεις στρατοπεδεύσεις τῶν οἰκογενειῶν, τόσον τὰ πλήθη διαβαίνουσι ταχέως ἄμα καὶ κατηφῶς. Τότε ἐν τοῖς ἔθνεσι λαμβάνει ὑπόστασιν ὁ ἀδιάλειπτος ἐκεῖνος ἄγων, καθ' ὃν, ἐνῷ ἡ ἐπιστήμη γράφει ἐπὶ τῆς πολιτείας «μηδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίστω», ἡ ἐπὶ τοῖς πατρικοῖς ἀγαθοῖς καύχησις ἐξαφανίζει τὸ ἱερὸν ἀξίωμα, ἵνα γράψῃ ἀντ' αὐτοῦ τὸ εἰδεχθὲς δικαίωμά της, τὸ ὁποῖον ὅμως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, μετὰ τῆς ἐπιστήμης συνεννοούμενος, καταβροχθίζει ὁ Λαός.

Ἡ θεωρία τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς Σχολῆς ἐξηγεῖ πληρὲστερον τὸν χαρακτῆρα αὐτῆς. Ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπόψεως, ἀρκεῖ εἰς τὴν εὐτελεστέραν διάνοιαν ἡ μέθοδος τῆς γραφειοκρατείας ἵνα καταπλημμυρήσῃ τὸν τόπον διὰ νομοσχεδίων καὶ διοικητικῶν μέτρων. Ἐπειτα ἔρχεται ἡ ἐρμηνευτικὴ τέχνη, ἵνα συνδέσῃ τὰ ἀσύνδετα, ἀπὸ τοῦ παρελθόντος εἰς τὸ παρὸν, καὶ νὰ ὑποσχεθῇ διὰ τὸ μέλλον. Ἡ προσωπικὴ διοίκησις ἀποτελεῖ τὴν περιεργότεραν ἐποψίν. Ἐκαστον ὑπουργεῖον πολιορκεῖται ὑπὸ τῶν ὁδηγῶν τοῦ ἔθνους ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἰς διαμοίρασιν τῆς ἐξουσίας. Τελεία σύγχυσις! Λέγεται δὲ ὅτι ὑπῆρξαν ὑπουργοί, οἵτινες ὑπὸ τὸ βάρος αὐτῆς ἐκτύπων τὴν κεφαλὴν των. Οὐδὲν φυσικώτερον. Ἀνθρώποι, ἀξιοῦντες ἵνα

διοικήσωσι τὴν Ἀνατολήν, συγχύζονται εἰς τὴν διοικητικὴν κίνησιν ὀλίγων ὑπαλλήλων $1 \frac{1}{2}$, ἑκατομμυρίου ἀνθρώπων! Θέλουσιν ἡσυχίαν ἵνα ἐκτυλίξωσι τὰς μεγάλας αὐτῶν κυβερνητικὰς ἀρετὰς, καὶ δὲν βλέπουσι τὴν ἐποχὴν, ἣτις ὀσημέραι καταβιβάζει ὅλα τὰ ζητήματα εἰς τὴν ἀγοράν. Ἐὰν ἡ νεωτέρα κοινωνία δὲν δύναται νὰ ἔχῃ εἰμὴ τοιούτου μόνον εἰδους διοικητὰς, φρόνιμον εἶναι νὰ συντάξῃ ἀπὸ τοῦδε τὴν διαθήκην αὐτῆς.

Ἄλλ' ἐὰν λάβωμεν ὡς θέμα, τὴν ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ οἰκογενείᾳ θέσιν τῆς Ἑλλάδος, ἀποτεινόμεθα εἰς τὴν γενικωτέραν ἐθνικὴν ἔννοιαν. Τοσαύτην ἀνικανότητα ἐκ τοῦ μέρους τούτου ἐπεδείξατο ἡ διοικοῦσα Σχολή, ὥστε ἡ ἰδέα π. χ. τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἡπείρου, τῆς Μακεδονίας, τῆς Κρήτης παρίσταται ὑπὸ τὸ ἔνδυμα τῆς κλοπῆς ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καθ' ὃν τὸ μικρὸν Πεδεμόντιον καθ' ὅμοιον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι ἀλλὰ κατὰ διάφορον πρὸς τὸ ἐνεργεῖν, ἐλήστευεν ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ, ἐπικροτούσης τῆς Εὐρώπης, τὴν Ἰταλικὴν γῆν. Ποία ὅμως διαφορὰ μεταξὺ πολιτικοῦ σώματος καὶ πολιτικοῦ σώματος!

Ἐν γένει ἡ διοικοῦσα ἡμᾶς Σχολή ἐξέλαβε τὴν κοινωνίαν ὡς παμμέγιστον θέατρον, ἐν τῷ ὁποίῳ πρόκειται περὶ θαυμάσιων. Ἐὰν ὅλος ὁ κόσμος τρέχῃ εἰς τὸ θέαμα, τί σημαίνει, ὅτι ἀπαντῶνται μόνον οἱ θέλοντες, ἀφοῦ δὲν λείπουσιν οἱ ἐπιθυμοῦντες; Ἐν τούτοις ὁποία ταραχὴ θὰ ἐκυρίευσεν κοινούς θεατὰς, ἐὰν μετὰ τὸ τέλος τῆς παραστάσεως αἱ μὲν θύραι τοῦ θεάτρου ἐκλείοντο, οἱ δὲ ἐν αὐτῷ ὑποκριταὶ ἔτρεχον ἵνα διαχειρισθῶσι τὴν περιουσίαν τῶν φιλοθεαμάτων! . . .

Ἐν τούτοις ἡ Πολιτεία εἶναι τὸ εὐρωστότερον δεῖγμα τῆς ἀξίας ἐκάστου ἔθνους. Ἡ πολιτεία περιέχει ἐν ἑαυτῇ τοιαύτην δύναμιν, ὥστε τὸ οἰκοδόμημά της χρησιμεύει, ὅπως μέγας φάρος ἐνώπιον τρικυμιώδους καὶ εὐρέως πόντου. Θέλετε ὁ φάρος ἡμῶν νὰ λάμπῃ μακρὰν; Καθαρίζετε τὰς ὕελους τοῦ συνεχῶς. Ἀλλ' ἐὰν ἀπαιτῶνται εἰδικοί πρὸς τοῦτο ἐργάται (διοικοῦσά τ' αὖτις), μὴ λησμονήσητε ὅτι εἰς μόνην τὴν ἐλευ-

θέραν καὶ πεφωτισμένην ἐργασίαν ἀνήκει τὸ μέλλον. Κατὰ τοῦτο οἱ προσεκτικοὶ τῶν καιρῶν παρατηρηταὶ δύνανται ἵνα βεβαιώσωσι διὰ μαθηματικῆς σχεδὸν ἀκριβείας δύο κοινωνικά φαινόμενα, τῶν ὁποίων ἡ σύμπτωσης εἶναι ἐξόχου τῷ ὄντι σημασίας. Ἐὰν τὸ μὲν περιλαμβάνῃ ὅλην τὴν ἐπικράτειαν μέχρι τῆς τελευταίας κοινότητος αὐτῆς, τὸ ἕτερον, πόρισμα ἀναγκαῖον τοῦ πρώτου, λαμβάνει ὀσημέραι εὐρυτέρας ἐν Ἀθήναις διαστάσεις. Κατὰ τὴν τάξιν ταύτην θὰ πραγματευθῶ ἀμφοτέρω.

Α'. — Ἀπὸ τῆς τρίτης τοῦ παρόντος αἰῶνος δεκαετηρίδος ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία τῆς γωνίας ταύτης τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου ἥλλαξε τόσον ἀποτόμως διεύθυνσιν, ὥστε ἐν ἐκάστῳ τετραγωνικῷ μιλίῳ ἡ βιομηχανικὴ καὶ ἐμπορικὴ δραστηριότης, συνδυαζομένη μετὰ τῆς ἱστορικῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς ἰδιοκτησίας τῆς γῆς, σχηματίζει νέους ἀνθρώπους, οἵτινες ἐν μικρῷ καὶ ὑπὸ δημοτικὴν ὅλως ἔποψιν ὑπενθυμίζουσι τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ Gentry, ἣτις, ἀναπτυχθεῖσα ἐπὶ τῶν Tudors διὰ τῆς νέας τροπῆς τῆς ἰδιοκτησίας τῆς γῆς, ἐμεγαλουργήσεν ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῶν Stuarts, τῆς ὁποίας παρήγαγε τοὺς ἐπισημοτέρους κοινοβουλευτικούς ἀνδρας. Ἐνῷ ἡ τάξις αὕτη ἀριθμεῖ πλείους κοινοτικούς ὁδηγούς, συγχρόνως συναγωνίζεται διὰ τὴν ἀντιπροσωπείαν τοῦ ἔθνους. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον κατόρθωμά της εἶναι ἡ διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν τέκνων της τελειοποίησις ἑαυτῆς ὥστε, ἐν ᾧ χρόνῳ εὐρύνεται ὁ οἰκονομικὸς, ἐν τῷ αὐτῷ εὐρύνεται καὶ ὁ διανοητικὸς αὐτῆς κύκλος.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι τῷ ὄντι περισπούδαστον. Γνωρίζω τινὰς, οἱ ὁποῖοι ἐν τῇ πληθώρα τῶν γραμμάτων διορῶσι σπουδαῖον διὰ τὸν τόπον κίνδυνον. Ἀλλοίμονον! Δὲν εἶναι ταῦτα ποτὲ ἀρκετά. Ἀναλογίζομαι τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐκάστη κοινότης θὰ ἀριθμῇ ἰδίους τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης διδάκτορας καὶ ἐργάτας! Ἐκεῖ ἔνθα ἐβλέπετε ἄλλοτε πύργων καὶ καλυδῶν ἐρείπια, ἢ ἔρημον ἀγρίαν, ἀπαντᾶτε σήμερον ὠραίᾳς οἰκοδομαῖς καὶ καλλιεργημένην φύσιν. Ἡ πνευματικὴ πρόοδος διαφαίνεται ἐπίσης πανταχόθεν. Ἐντὸς δήμου ἀποκέντρου, ἐπὶ

τῆς κορυφῆς ὅρους δυσβάτου, οἰκεῖ ἰατρός ἢ νομικός, διδάσκαλος ἢ ἔμπορος, περίξ δ' αὐτῶν σχηματίζεται ἀτμοσφαῖρα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εὐρεία. Εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ αἰσθανθῇτε τὴν ἐπιρροὴν αὐτῆς.

Κατὰ τὴν παιδικήν μου ἡλικίαν διήλθον ἐκ πολλῶν τῆς Πελοποννήσου κοινοτήτων· ἀκόμη ἐνθυμοῦμαι τὰς ἐρωτήσεις των. «Τί λέγουν δι' ἡμᾶς οἱ Φράγκοι; Μᾶς ἀγαπᾷ ἡ Ἀγγλία;» «Μᾶς ἀγαπᾷ ἡ Γαλλία». Τὸ γένος τῶν Ξανθῶν ἦν μεγάλη κοινωνικὴ ἀσθένεια. — Ἐν τούτοις κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκδρομήν μου παρὰ τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου μικρὸς τις στρατιωτικὸς μὲ πλησιάζει· «δὲν γνωρίζω, μοὶ λέγει, τί φρονεῖς· ἀλλ' εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἐν Ἀθήναις πωλοῦσι τὸ Λαύριον;» Ἐνῶ δὲ μετὰ τινος ἡμέρας διηρχόμην τὰ ἐρείπια τῆς Μαντινείας, χωρικός εὐρωστος καὶ ζωηρὸς μοὶ λέγει «βλέπεις αὐτοὺς τοὺς λίθους; εἶναι ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς Δημοκρατίας. — «Τί πράγμα, φίλε μου, τὸν ἐρωτῶ, εἶναι ἡ Δημοκρατία; — «Δὲν γνωρίζω, μοὶ ἀπαντᾷ· ἀλλὰ διὰ νὰ ἀφήσῃ τοιαῦτα ἐρείπια πρέπει νὰ ἦτο μέγα πρᾶγμα».

Ἄλλοτε μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἐσπερινοῦ ἐκαθήμην ἐξωθεν χωρικοῦ ναοῦ. Μετ' ὀλίγον ἐξέρχεται ὁ σεβάσμιος ἐφημέριος καὶ ἀρχίζει ἡ συζήτησις τῆς ὥραίας ἐκείνης ὥρας, τὴν ὁποίαν ὅσοι δὲν ἀπήλαυσαν δὲν δύνανται ποτὲ νὰ φαντασθῶσιν. Ἀφοῦ ὅλοι οἱ οἰκονομικοὶ ὅροι τῆς ἀναπτύξεως τοῦ χωρίου ἔδωσαν τροφήν εἰς ζωηρὰς ὁμιλίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐνθυμοῦμαι τὴν συγκαινωνίαν, τὸν φόρον, τὸ σχολεῖον καὶ τὴν δικαιοσύνην, ἦλθε καὶ ἡ σειρά τοῦ ἐφημερίου· ἐγνώριζε τὸ Βουλγαρικὸν ζήτημα καὶ τὰς ἐπὶ τῆς ὀρθοδοξίας ἀπὸ παλαιῶν ἡμερῶν ἀνθελληνικὰς μηχανορραφίας τῆς Ῥωσσίας εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὅσον μαρτυρεῖ ἡ ἐν τῇ νεωτέρᾳ παύτῃ ἐποχῇ εἰς ὕβριστικὸν τίτλον μετατροπὴ τοῦ Ῥωσσοφρόνος. — Ἀπανταχοῦ ἀνάλογος πρόοδος· καὶ ἐγέλασα πολὺ ὅταν, διηγουμένου εὐπατρίδου τινὸς τὰ τῶν προγόνων αὐτοῦ πρὸς τινὰ χωρικὸν ἐκλογέα, αὗτος παταγωδῶς ἤνοιγε καὶ ἐκλείετο τὸ στόμα. Πῶς, λέγει, ὁ εὐγενὴς δὲν προσέχεις εἰς τοὺς λόγους μου;

— Αἱ ἀδελφε, ἀπαντᾷ ὁ χωρικός, δὲν φροντίζω διὰ τοὺς ἰδικούς μου προγόνους καὶ θέλεις νὰ φροντίσω διὰ τοὺς ἰδικούς σου; . . .»

Β'. — Ἐὰν δέ τις μελετήσῃ τὰ διάφορα συμπτώματα τῆς ἐν ταῖς δύο τελευταίαις δεκαετηρίσιν ἀντιπροσωπικῆς τοῦ ἔθνους ζωῆς, ὁ κυριεύων χαρακτήρ αὐτῶν μαρτυρεῖ σπουδαιότατον ἐν τῇ χώρᾳ πολιτικὸν ὄργανον. Ἡ μὲν κυρία ὥθησις δίδεται ὑπὸ τῶν ὁδηγῶν τῶν κοινοτήτων, τὸ συμφέρον τῶν ὁποίων δὲν εἶναι μικρὸς σύμβουλος, ἡ δὲ διεύθυνσις ὁσημέραι προσδιορίζεται ἐντὸς τῆς σχηματιζομένης νέας ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων τάξεως. Ἰδοὺ εἰς τί συνίσταται ὁ ἀγών. Ἡ παρὰ τὴν ὁδὸν Σταδίου οἰκία τοῦ Λαοῦ, ὅθεν δῆποτε καὶ ἂν ἐπισκεφθῇτε αὐτὴν (ἐν ἀναλόγῳ τινὶ πρὸς τὸ κοινωνικὸν φαινόμενον περιόδῳ), μαρτυρεῖ φηλαφητῶς τὴν ἀπόφασιν τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους ἵνα κυβερνησῶσι τὸν τόπον. Ἐὰν ἡ ἀπόφασις αὕτη οὐδέποτε διευτυπώθῃ ὠρισμένως, σημεῖον, ὅτι τὰ κοινωνικὰ θέματα ἔχουσιν ἰδιαίτερον τρόπον ἐκθέσεως. Ἡ ἰδέα αὕτη ὑπεφαίνετο ἤδη ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ βασιλεὺς Ὀθων ὤμωσεν ἄσπονδον κατ' αὐτῆς πόλεμον· διατρέξασα δὲ διαφόρους φάσεις, ἐπροκάλεσεν ἀλλεπαλλήλους τῆς Βουλῆς διαλύσεις καὶ πάντοτε μένει ματαίωρος, ὡς ἡ σπάθη τοῦ Δαμοκλέους.

Ἡ ἰδέα αὕτη ἔλαβε παρ' ἐμοὶ τὴν ἀξίαν συστήματος, ὅτε κατὰ τὴν 21 Δεκεμβρίου 1867, κατοικῶν ἀντικρυ τοῦ Βουλευτηρίου, ὑπῆρξα μάρτυς τοῦ ἐξῆς θεάματος. Ἡ μὲν Βουλὴ, γινώσκουσα τὸ κατ' αὐτῆς μέτρον τῆς διακοπῆς τῶν ἐργασιῶν τῆς, ἔπνεε μένεα, ἡ δὲ Κυβέρνησις, πεφοβισμένη, εἶχε συνέλθει εἰς τὸ ἄνω πάτωμα τῆς ἐν ἧ κατώκουν οἰκίας, μὴ τολμῶσα ἵνα ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τῆς Βουλῆς. Τέλος ὁ διαταγμὸς ὑπερίσχυσε καὶ τὸ διάταγμα ἐστάλη ἀπλῶς εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς. Τὰ λοιπὰ ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἱστορίαν· ἀλλ' ἐκείνη δὲν εἶδε τὰς φυσιογνωμίας τῶν ἐξερχομένων ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους! Ἐκτοτε ἐσχημάτισα τὴν πεποίθησιν, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ γίνωσι αἱ μεγαλειότεραι εἰς τινὰ τό-

πον μεταρρυθμίσεις, ἅμα συναθροίσθητε ἄνθρώπους ἀποφασιστικούς ἐντὸς μιᾶς αἰθούσης. Αἱ ἐπαναστάσεις δὲν ἔχουσι μεγαλύτερον ἐχθρὸν παρὰ τὰ ἐλεύθερα Βουλευτήρια, καὶ οὔτε θερμότερον φίλον παρὰ τὸν καθαριστὴν αὐτῆς. Τὰ λοιπὰ εἶναι λεπτομέρειαι τοῦ ἀγῶνα.

ΠΕΡΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ.

Γ'.

Τὴν πολλὴν ποικιλίαν τῶν σήμερον ἐν ἐνεργείᾳ παρὰ ταῖς ἐργατικαῖς τάξεσι συνεταρισμῶν ἐδύνατό τις νὰ ἀναγάγῃ εἰς τὰ ἑξῆς εἶδη· 1) εἰς συνεταρισμοὺς ἀμυντικούς, 2) εἰς ἀσφαλιστικούς 3) εἰς πιστωτικούς 4) εἰς οἰκονομικοὺς καὶ παραγωγικούς καὶ τέλος 5) εἰς ἐκπαιδευτικούς.

Τὸ ἔργον τῶν ἀμυντικῶν συνεταρισμῶν εἶναι ἀρνητικόν· δι' αὐτῶν ζητοῦσι νὰ ἀποκρούσωσι τὴν ἐπὶ ἡρείαν τῶν κεφαλαίων καὶ ἀνταγωνίζονται πρὸς τὸ κράτος αὐτῶν. Δι' αὐτῶν ὁμῶς δὲν δημιουργοῦνται νέοι οἰκονομικοὶ παράγοντες, νέοι ὀργανισμοί. Πρὸς παραγωγὴν ἀληθῶς νέων τοιούτων ὀργανισμῶν τείνει κυρίως ἡ δι' ὅλης τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ ὅλων ἐν γένει τῶν πεπολιτισμένων χωρῶν διήκουσα κίνησις πρὸς ἑνώσιν καὶ σύμπραξιν τῶν συνερίθων. Ἡ κίνησις αὕτη προβαίνει ὁσημέραι εἰς τὸ πρόσω καὶ ἐν βραχεῖ μεγάλᾳ καὶ ἀπροσδόκητᾳ παραγαγοῦσα ὑποχνεῖται ἔτι μείζονα ἐν τῷ μέλλοντι.

1. Ἀμυντικοὶ συνεταρισμοὶ — ἀπεργίαι.

ὑπὸ τὴν κατηγορίαν τῶν ἀμυντικῶν συνεταρισμῶν περιλαμβάνομεν ἅπαντας τοὺς συνδέσμους τῶν ἐργατῶν, ἐν οἷς οὗτοι κατὰ τὸ παράδειγμα ἄλλων τάξεων συνέρχονται πρὸς διαφύλαξιν καὶ ὑπεράσπισιν τῆς τάξεως αὐτῶν καθόλου

ἢ εἰδους τινὸς βιομηχανίας. Ἐν αὐτοῖς οἱ ἀξιολογώτατοι εἶναι ἐκεῖνοι ὧν μόνη ἢ ἡ κυρία πρόθεσις εἶναι ἡ σωτηρία τῶν δικαίων τῆς ἐργασίας ἐναντίον τῶν κεφαλαίων. Τὸ σύμβολον αὐτῶν εἶναι ἡ πειθανάγκασις τῶν ἐργοδοτῶν κεφαλαιούχων πρὸς παροχὴν κρείσσονος ἀμοιβῆς ἢ βελτιώσεως τῶν ὄρων τῆς ἐργασίας ἢ ἡ παρακώλυσις τῶν κεφαλαιούχων ἀπὸ ὑποβιβασμοῦ τοῦ τέως παρεχομένου ἡμερομισθίου. ὑπὸ τοιαύτην σημαίαν κατέστησαν οἱ κύριοι μοχλοὶ τῶν κατὰ τόπους οἰκονομικῶν ἀγώνων καὶ τῶν συνθηκολογήσεων τῶν ἐργατῶν πρὸς τοὺς κεφαλαιούχους.

Οἱ πρόδρομοι τῶν συνεταρισμῶν τούτων ἦσαν αἱ βιομηχανικαὶ ἐνώσεις τῶν ἄγγλων ἡμερομισθίων ἐργατῶν (trade unions) αἵτινες προῆλθον ἀπὸ συνδέσμων πρὸς ἀμοιβαίαν ἐπικουρίαν καὶ κύριον τέλος προϋτίθεντο τὸν διοργανισμὸν ἀπεργιῶν (strikes) καὶ τὴν κατόρθωσιν συνυποσχετικῶν καὶ συμβιβασμῶν πρὸς τοὺς ἐργοδότας κεφαλαιούχους. Δι' εἰσιτηρίων καὶ τακτικῶν εἰσφορῶν κατήρτισαν σπουδαῖα κεφάλαια· τὴν ἀτομικὴν αὐτῶν δύναμιν ἐπολλαπλασίασαν δι' ὀργανικῶν ἐνώσεων τῶν διαφόρων συνδέσμων πρὸς ἀλλήλους καὶ δὴ καθ' ὅλην τὴν Ἀγγλίαν γενικαὶ δὲ καὶ μερικαὶ συνελύσεις καὶ ἐγκατάστασις κεντρικῶν καὶ τοπικῶν ἐπιτροπῶν τὴν ἐνιαίαν καὶ πολυμελῆ ταύτην δύναμιν κατέστησαν ἐπιβάλλουσιν. Συγγενὲς ὀργανισμὸς τῶν διαφόρων συνδέσμων διενεργεῖται καὶ ἐν Γερμανίᾳ, ὁσημέραι δ' ἀναφαίνονται πανταχοῦ τοπικοὶ καὶ γενικοὶ καὶ δὴ καὶ πέραν τῶν ὁρίων ἐκάστου ἔθνους διήκοντες ἐργατῶν συνεταρισμοί. ὑπὸ τὸ κράτος δὲ τοῦ συνεταρισμοῦ τούτου πολλαπλασιάζονται ὁσημέραι αἱ συστάσεις τῶν ἐργατῶν καὶ αἱ ἀπεργίαι. Ἐκάστη ἀναστολὴ ἐργασίας ἀναγγέλλεται προσηκόντως καὶ ἂν ἐπιδοκιμασθῇ ὑπὸ τῆς ἐταιρίας, ὑποστηρίζεται ἐν ἀνάγκῃ καὶ διὰ χρηματικῶν βοηθειῶν τοῦ συνδέσμου, ἀπαγορεύεται δὲ εἰς ἅπαντας τοὺς ἐργάτας ὅσοι εἶναι μέλη τοῦ συνδέσμου ἐπὶ ποινῇ ἀποκλεισμοῦ ἢ ἐξακολούθησις τῆς ἐργασίας. Διὰ τῆς τοιαύτης ἀναπτύξεως τῶν συνεταρισμῶν καὶ διὰ τῶν ὑπὸ τὴν διαθεσιν

αὐτῶν χρηματικῶν μέσων αἱ ὑπ' αὐτῶν ὑποστηρίζονται ἀπεργίαι ἔλαβον μεγάλην ἐπίδοσιν καὶ δύναμιν, ἀλλὰ σύναμα καὶ ἡ κατάπαυσις αὐτῶν κατέστη εὐχερεστέρα, καθόσον οὕτω ἐξευρέθησαν ὄργανα πρὸς διαπραγματεύσιν τῆς ἐργατικῆς πληθύος πρὸς τοὺς κεφαλαιούχους, κατέστησαν δυνατὰ σύμ-μικται ἐπιτροπαὶ πρὸς ἐξέτασιν τῶν διαφορῶν καὶ διαιτησίαν καὶ κατορθοῦνται συμφωνίαι περιβεβλημέναι μετὰ τινος κύ-ρους καὶ ἀσφαλείας κατὰ πάσης μονομεροῦς αὐτῶν διαρρή-ξεως.

Ἐνόςφω ἐν ταῖς κινήσεσι ταύταις ἐπικρατεῖ σύγχυσις καὶ χάος σὺδεῖς δύναται νὰ κατανόησῃ τὴν ὅλην δύναμιν καὶ ἐνέργειαν τῆς ἀμφικόπου ταύτης μαχαίρας. Οἱ κεφαλαιοῦχοι ἐν ὀρθῇ ἐπιγνώσει τοῦ συμφέροντος αὐτοῖς ἀνθίστανται ἐπὶ πᾶσι νὰ ἀναγνώρισωσι τοὺς συνεταρισμοὺς ὡς ὀργανικὰς ἐνώ-σεις καὶ θέλουσι μόνον πρὸς ἄτομα οὐχὶ δὲ καὶ πρὸς συνδέ-σμοις νὰ ἴστανται εἰς σχέσεις· διὰ τοῦτο καὶ πολλάκις ἂν καὶ κατ' οὐσίαν τὰ πάντα εἶχον ἐξομαλυνθῇ, συμβιβασμοὶ ἐναυάγησαν, μόνον διότι οὗτοι δὲν ἤθελον νὰ συνομολογήσωσι συμφωνίας πρὸς ἐταιρίας, ἢ διότι ἀπήτουν ὡς ὅρον τὴν ἀπο-χώρησιν τῶν ἐργατῶν ἀπὸ τινος συνδέσμου. Ἀλλὰ δύναται τις μετὰ βεβαιότητος νὰ προῖδῃ ὅτι κατ' ὀλίγον αἱ ἐνώσεις τῶν ἐργατῶν θὰ ἀναγνωρισθῶσι κατ' ἀνάγκην ὡς οἰκονομι-καὶ νομικαὶ κοινότητες καὶ ὅτι πρὸς αὐτὰς ὡς τοιαύτας θὰ γίνωνται τὸν τεύθεν αἱ διαπραγματεύσεις. Καὶ ἡ νομοθεσία δὲ θὰ ἐξαναγκασθῇ ἐπὶ ἀξιοχρέοις ἐγγυήσεσι νὰ κυρώσῃ τοι-αύτην ἀναγνώρισιν καὶ ἐπὶ τῷ τέλει τῆς εἰρήνοποιήσεως καὶ τοῦ ἐπιεικοῦς κανονισμοῦ τῶν διαφορῶν νὰ ἐπικαλεσθῇ δυνά-μεις, ὧν τὴν ὑπαρξιν δὲν δύναται δι' ἀπαγορεύσεων νὰ ἀναι-ρέσῃ.

Πολυειδῶς κατεδίκασαν μέχρι τοῦδε πολλοὶ ἐπιστήμονες τοὺς ἀμυντικούς συνεταρισμοὺς καὶ τὰς ἀπεργίας, καὶ οἰκο-νομικῶς καὶ ἠθικῶς. Δι' αὐτῶν ἀπειλεῖται, λέγουσι, ὁ ἐλευ-θερὸς συναγωνισμὸς καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἐλευθερία, ἰδίως δὲ διὰ τῆς καταχρήσεως τῆς δυνάμεως τῶν συνδέσμων πρὸς ἐκδία-

σιν δι' ἀπειλῶν καὶ βιαιοπραγιῶν τῶν διαφωνούντων ἐργατῶν, ὅσοι δὲν θέλουσι νὰ προσεταιρισθῶσι. Πολλὰ τῶν κατηγοριῶν τούτων εἶναι δυστυχῶς ἀληθεῖς. Ἰδίως ὀφείλομεν νὰ ὁμολο-γήσωμεν ὅτι τὸ κράτος τῶν συνδέσμων ἐπὶ τῶν ἐργατῶν ἐκά-στων καθίσταται ἐνίοτε καταθλιπτικόν· δεσποτικῶς ἀξιοῦσι οὗτοι ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἐπιμελεστέρων καὶ ἱκανωτέρων, ἀπόλυ-τον ἰσότητα κατὰ τε τὸν χρόνον τῆς ἐργασίας καὶ τὸ ἡμερο-μίσθιον, οἱ ὅροι δὲ τῶν συμφωνιῶν ἀφαιροῦνται ἀπὸ τῆς ἐξου-σίας τῶν συμβαλλομένων καὶ καθορίζονται ἅπαξ διὰ παντός κατὰ γενικὴν ἀπόφασιν. Ἀλλὰ δὲν πρέπει καὶ νὰ παρίδωμεν ὅτι τοιαῦται παραφυάδες, εἰς ὧν τὴν ἀποκοπὴν μόνον ἡ νο-μοθεσία δύναται νὰ ἐνεργήσῃ, αἵτινες ὅμως διὰ μορφώσεως καὶ ἀγωγῆς τῶν ἐργατῶν εἶναι δυνατόν νὰ προληφθῶσι, εἶναι ἀναπόσπαστοι πάσης κινήσεως ἐπὶ πολὺ τεχνικῶς διὰ προ-χωμάτων συνεχομένης καὶ αἴφνης βιαίως ἐκρηγνυμένης. Κα-θόλου εἰπεῖν ὅμως μετ' εὐχαριστήσεως εἶναι παρατηρητέον ὅτι μετριότης καὶ σέβας πρὸς τὰ ξένα δίκαια καὶ ἐν τοῖς συ-νεταρισμοῖς τούτοις ἐπικρατεῖ ὁ σημεῖραι, ἐνῶ ἡ ἐξαπίνης ἐπελ-θοῦσα ἐπίγνωσις τῆς δυνάμεως αὐτῶν τὴν παράχρησιν αὐ-τῆς καθίστα τόσον εὐκόλον καὶ πιθανήν. Μόνον δὲ ὁ προκα-τεilhaμμένος παρατηρητὴς δύναται νὰ παραγνώρισῃ ὅτι ἐν τῇ ἀλληλεγγύῳ, οὕτως εἰπεῖν, ταύτῃ κινήσει τῶν ἐργατικῶν τάξεων καταδείκνυται ἡθικὴ δύναμις, ἥτις εἰς τοιοῦτον βαθ-μὸν δὲν ἀπαντᾷ παρά τοῖς εὐπαιδεύτοις καὶ εὐπόροις τάξεσι. Αὕτη εἶναι ἡ δύναμις τῆς μετ' αὐταπαρνήσεως φροντίδος περὶ τοῦ κοινῇ συμφέροντος. Καὶ ἂν ἐνίοτε τὸ ποθούμενον εἶναι ἀλήθεια ἢ γοητεία, πάντως τιμῆς ἄξιός ἐστιν ἐκεῖνος ὅστις ἐν πνεύματι ἀδελφότητος θυσιάζει ἀτομικὰς ὠφελείας πρὸς κοινὸν καλόν. Οὐχὶ ἐν τῷ ἀτομικῷ ἐγωϊσμῷ ἀλλ' ἐν τῇ συ-νειδήσει τῆς ἀλληλεγγύης, ἐν τῇ ἀφοσιώσει πρὸς τὸ κοινῇ καλὸν ἐγκεῖται πᾶσα ἀληθῶς δημιουργὸς κοινωνικὴ δύναμις.

Βεβαίως ὁ πόλεμος ὁ δι' ἀπεργιῶν εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος καὶ ἐπιζήμιος καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐργάτας καὶ ἔπρεπε ὡς καὶ ὁ πόλεμος τῶν κρατῶν νὰ ᾔηται ἡ ultima ratio, οὐδέποτε

δὲ νὰ γένηται αὐτοῦ χρήσις ἐκ κουφότητος καὶ διὰ παροχυγίας. Ἀλλὰ τὸ κακὸν τῆς ἀπεργίας εἶναι ἡ συνέπεια ἄλλου βαθύτερον κειμένου, εἰς οὗ τὴν θεραπείαν δύναται αὕτη ἀναδρομικῶς νὰ συνεργήσῃ. Τῶν ἀνωφελῶν ἀπεργιῶν μόνη συνέπεια εἶναι δυστυχία, ἀπώλεια ἐργασίας καὶ ἐπιμόχθων οἰκονομιῶν καὶ στέρησις κέρδους. Ἀλλ' ἂν καὶ εἰς τὰ άτομα αἱ συνέπειαι αὗται εἶναι ὀδυνηραὶ, διὰ τὸ ὅλον ἡ πείρα αὕτη δὲν ἀπόλλυται ἀλλὰ καθίσταται διδακτικὴ. Καὶ ὁ φόβος ἀπὸ τῶν ἀπεργιῶν εἶναι δύναμις, μεῖζων ἴσως τῆς πραγματικῆς αὐτῆς χρήσεως. Καὶ δὲν δύναται μὲν ἡ δύναμις αὕτη δι' ἀριθμῶν νὰ καταμετρηθῇ, δὲν εἶναι ὅμως τολμηρὸν νὰ εἴπῃ τις καθόλου ὅτι ἐὰν ἡ θέσις τῆς ἐργασίας ἐν ταῖς βιομηχανικαῖς ἐπιχειρήσεσι τὴν σήμερον ἐβελτιώθῃ, τοῦτο ὀφείλεται μᾶλλον εἰς τὴν δύναμιν τῶν συνεταιρισμῶν ἢ εἰς τὴν φιλάνθρωπίαν καὶ ἐπιείκειαν τινων. Ὅπως ποτ' ἂν ἡ κοινωνικὰ φαινόμενα ἀκατασχέτου δυνάμεως ὡς τὰ τῶν ἀμυντικῶν συνεταιρισμῶν οὔτε διὰ νομοθεσιῶν οὔτε δι' ἀπαγορεύσεων δύνανται νὰ ἐξαφανισθῶσι. Εἰς τὸ μέλλον δὲ ἀπόκειται βαρὺ πρόβλημα, εἰς οὗ τὴν λύσιν καλοῦνται ἐπιστήμη καὶ νομοθεσία, τὰς δυνάμεις ταύτας νὰ συναρμόσωσι ὀργανικῶς ἐν τῷ καθόλου βίῳ τῆς κοινωνίας, ἵνα μήποτε κατασυντριβῇ οὗτος ὑπὸ τὰ ὑψηλὰ κύματα ἀπαισίου ἀγῶνος τῶν κοινωνικῶν τάξεων.

2. Ἀσφαλιστικοὶ συνεταιρισμοί.

Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἐπὶ ἀπροόπτων ἀτυχημάτων παρέχοντες συντάξεις ἢ βοηθήματα, οἱ οἱ χορηγοῦντες τοιαῦτα διὰ νόσον, θάνατον ἢ πρεσβυτικὴν ἡλικίαν εἰς τοὺς ἀνικάνους κατὰ τὰς χήρας καὶ εἰς ὀρφανὰ, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπὶ ἀμοιβαίᾳ ἀσφαλείᾳ τῶν μελῶν ἀσφαλίζοντες κατὰ δυστυχημάτων εἰς τὴν περιουσίαν ὡς οἱ τῶν μικρῶν ἀγροτικῶν κτηματιῶν. Οἱ τοιοῦτοι συνεταιρισμοὶ ἴστανται μέσοι μεταξὺ εὐεργετικῶν καθιδρύματων καὶ κανονικῶν ἀσφαλιστικῶν ἐταιριῶν ἐπὶ ἀμοιβαιότητι, καθόλου δ' εἰπεῖν φέρουσι τὸν αὐτὸν χα-

ρακτῆρα παρὰ τοῖς ἀπόροις, οἷον καὶ παρὰ ταῖς εὐπόροις τάξεσι τὰ ὅμοια καθιδρύματα.

Ἐν Ἀγγλίᾳ ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς παρελθούσης ἐκατονταετηρίδος συνέστησαν πολλὰ τοιαῦτα ἐταιρίαι ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν τῶν friendly societies. Ἐν ἔτει 1865 ὑφίσταντο 20,000 περίπου τοιούτων ἐταιριῶν, ἀριθμουσῶν μέλη δύω καὶ ἡμίσεως ἑκατομμυρίου καὶ κεκτημένων κεφάλαιον πλέον τῶν 10 ἑκατομμυρίων λιρῶν. Ταύταις παρεμφερεῖς εἶναι αἱ ἐν πολλῇ χρήσει ἐν Γαλλίᾳ sociétés de secours mutuel, αἵτινες ὅμως μᾶλλον ὡς δημοτικὰ καθιδρύματα παρίστανται, καὶ αἱ ὡσαύτως διοργανισμέναι caisses de prévoyance, caisses de retraite et rentes viagères pour la vieillesse. Καὶ ἐν Γερμανίᾳ ὑπάρχουσι τοιαῦτα ἐλευθέρας συστάσεως ἐταιρίαι ἂν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡνωμένοι μετὰ ἄλλων ἐργατικῶν ἐταιριῶν καὶ συλλόγων, ἀλλ' οὐχὶ ὅσαι ἐν ἄλλαις χώραις, καὶ ὁ λόγος τούτου εἶναι ὅτι ἡ γερμανικὴ νομοθεσία προὐνόησε διὰ τοῦ ἀμφιβόλου εὐεργετήματος τῶν ἐξαναγκαστικῶν ἐπικουρικῶν ταμείων. Εἰς ταῦτα συνεισφέρουσι κατ' ἀνάγκην ἐργάται καὶ ἐργοδότες, εἰς τὴν διοίκησιν ὅμως αὐτῶν μετέχουσι καὶ οὗτοι ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ἀρμοδίων πολιτικῶν ἀρχῶν. Τοιαῦτα ἐξαναγκαστικὰ εὐεργετικὰ ταμεῖα ἔλαβον ἰδίως πολλὴν τὴν ἐπίδοσιν παρὰ τοῖς ἐργάταις τῶν μεταλλείων ἐν Γερμανίᾳ. Καὶ ἐν Ἑλλάδι ἐγένοντο δοκιμαὶ συστάσεως τοιούτων ἐταιρικῶν ταμείων, δυστυχῶς ὅμως ἐλάχισται μέχρι τοῦδε εὐδοκίμησαν.

3. Πιστωτικοὶ συνεταιρισμοί.

Οἱ πιστωτικοὶ συνεταιρισμοὶ ἀνεφάνησαν τὸ πρῶτον ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐνταῦθα ἔλαβον τὴν πλείστην ἐπίδοσιν. Ἐν ἔτει 1850 κατέστησεν ἐν Δέλιτς (Delitzsch) τὴν πρώτην πιστωτικὴν ἐταιρίαν ὁ Σιούλτζε (Schulze)· τὸ παράδειγμα ἐμιμήθησαν ἄλλαχοῦ· ἐντὸς δὲ δύω δεκαετηρίδων ἡ κίνησις ἐπέδωκε τοσοῦτον ὥστε κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1868 ἐν Γερμανίᾳ ἦσαν γνωσταὶ οὐχὶ ἐλάσσονες τῶν 1558 πιστωτικῶν καὶ

πρὸς παροχὴν προκαταβολῶν ἐταιριῶν, αἵτινες κατὰ τοὺς ἀπολογισμούς των τοῦ 1866 ἠρίθμουν μέλη 193,512 εἶχον κεφάλαιον 6,329,504 ταλήρων, διεχειρίζοντο καὶ ξένα κεφάλαια ἐκ 19,895,529 ταλήρων καὶ παρέσχον προκαταβολὰς εἰς τοὺς ἐταίρους 85,010,145 ταλήρων. Καὶ ἐν ἄλλαις χώραις συνέστησαν ὅμοιαι ἐταιρίαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ Γερμανικὰ πρότυπα· τοιαῦται εἶναι π. χ. αἱ sociétés du crédit mutuel ἢ credit solidaire ἐν Γαλλίᾳ, αἱ τράπεζαι τοῦ λαοῦ ἐν Ἰταλίᾳ, αἱ ἀγγλικαὶ loan societies καὶ ἄλλαι παρόμοιαι.

Παρ' ἡμῖν εἰσηγητὴς τῆς συστάσεως ὁμοίων ἐταιριῶν ἐγένετο ὁ Δημ. Μαυροκορδάτος εὐγλώττως καὶ μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριθείας περιγράφας τὴν ἐν Γερμανίᾳ κίνησιν πρὸς σύστασιν ἐταιρικῶν πιστωτικῶν τραπεζῶν τοῦ λαοῦ, μετὰ θερμότητος δὲ συστήσας τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ εὐεργετικοῦ τούτου ἐφευρήματος καὶ ἐν Ἑλλάδι. Ἡ γνώμη αὐτοῦ ἐγένετο παρὰ πολλοῖς μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἀποδεκτή, καὶ πολλὰ μὲν ἐν τῇ πρώτῃ ὀρμῇ ἀπόπειραι ἐγένοντο καὶ τινες δὲ πιστωτικαὶ τράπεζαι συνέστησαν. Ἀλλ' ἐνθουσιασμός ἀπλοῦς δὲν ἀρκεῖ πρὸς εὐόδωσιν πρακτικῶν κοινωνικῶν ἔργων· ἀλλ' ἀπαιτεῖται προσέτι καὶ ἐπιμονὴ καὶ ἐνδελεχὴς μέριμνα πρὸς ἐξεύρεσιν παντὸς ἀνυσίμου πρὸς τὸν σκοπὸν ὡς καὶ πρὸς ἀποτροπὴν παντὸς ἐπιπροσθοῦντος παρακωλύματος, ἐπὶ πᾶσι δὲ τελεία ἀκραιότης καὶ ἀφοσίωσις πρὸς τὸ ἔργον παρὰ τῶν καλουμένων πρὸς διεύθυνσιν τῶν ἐταιριῶν. Δυστυχῶς ταῦτα προσάγονται συνήθως ἐλάχιστα παρ' ἡμῖν, τὸ ψευδὲς δὲ πῦρ ἐνθουσιασμοῦ μὴ ἔχοντος βάσιν τελείαν ἠθικὴν ἀφοσίωσιν καὶ βαθεῖαν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος ἀποσβέννεται μετ' ὀλίγον, καταλείποντες τέρψαν τὴν ἀπογοήτευσιν καὶ τὴν ἀποστροφὴν πρὸς εὐεργετικωτάτας καὶ ζωτικοτάτας ἐπιχειρήσεις. Ἀπασαὶ αἱ πιστωτικαὶ αὗται τράπεζαι διευθυνόμεναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παρ' ἀνδρῶν ἀπείρων ἢ οὔτινες μόνον πόρον ζωῆς ἐζήτουν διὰ τῆς διευθύνσεως διελύθησαν ζημίας μόνον προξενήσασαι εἰς τοὺς ἐταίρους.

Διὰ τῶν πιστωτικῶν τούτων καθιδρυμάτων οὐχὶ κυρίως οἱ

ἐργάζεται ἀλλ' οἱ χειρόνακτες καὶ οἱ μικροὶ βιομήχανοι ἐξεύρον τὰ μέσα τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Οὗτοι σωζόμενοι θὰ ἀποτελέσωσι τὸν σύνδεσμον μεταξὺ τῶν κεφαλαιούχων καὶ τῶν ἡμερομισθίων ἐργατῶν. Οἱ ἀρχαῖοι τύποι τῆς μικρᾶς βιομηχανίας δὲν δύνανται βεβαίως οὐδὲ διὰ μερικῶν ἐταιριῶν νὰ ἀναζήσωσι, ἀλλὰ δι' αὐτῶν προοδοποιοῦνται βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις ἐν μεγάλῳ διὰ συνεταρισμοῦ. Οἱ κυρίως ἐργάζεται βραχεῖαν ἐποιήσαντο τῶν πιστωτικῶν συνεταρισμῶν χρῆσιν, ἀλλὰ πολλὰὶ ὑπάρχουσι ἐλπίδες ὅτι καὶ οὗτοι προθυμότερον θὰ μετάσχῃσι τοῦ σωτηρίου ἀγαθοῦ, εἴτε διὰ καταρτίσεως πιστωτικῶν ἐταιριῶν ἀμιγῶν ἢ καὶ συμμίκτων πρὸς ἑτέρας φύσεως συνεταρισμούς.

Αἱ πιστωτικαὶ καὶ ἐπὶ τῷ τέλει τῆς παροχῆς προκαταβολῶν συνιστάμεναι ἐταιρίαι ἔχουσι μοναδικὴν βάσιν τὴν πολυπλασίαν δυνάμιν ἣν προσκτῶνται αἱ ἀτομικαὶ πίστεις τῶν ἐταίρων ἐκάστων ὀργανικῶς συνενούμεναι εἰς μίαν καθολικὴν πίστιν. Τοῦτο κατορθοῦται ἐν Γερμανίᾳ τῶν ἐταίρων ἐκάστων καθισταμένων ὑπευθύνων προσωπικῶς καὶ εἰς ὁλόκληρον δι' ἅπαντα τὰ χρέη τῆς ἐταιρίας, ἐν ἄλλοις λόγοις τῶν ἐταίρων ἐκάστων συνεισφερόντων ἅπασαν τὴν προσωπικὴν αὐτῶν πίστιν, ἀντ' αὐτῆς δὲ διὰ τῆς ἐταιρίας ἀπολαμβάνοντων πολυπλασίονα τῆς συνεισενεχθείσης. Ἡ ἀρχὴ εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἐπὶ ἀκινήτων ἐν χρήσει, μόνον ὅτι ἡ πίστις εἶναι ἐνταῦθα προσωπικὴ, ἐνῶ ἐπὶ ἀκινήτου ἰδιοκτησίας εἶναι πραγματικὴ.

Δι' εἰσιτηρίων καὶ τακτικῶν εἰσφορῶν καταρτίζεται τὸ ἀρχικὸν κεφάλαιον· τοῦτο δ' ἐπαυξάνεται ὕστερον διὰ λήψεως ἐντόκων δανείων, ὑπὸ τὸν τύπον καταθέσεως οἰκονομιῶν, διὰ τραπεζιτικῆς πίστεως καὶ διὰ συναλλαγματικῶν. Ἐκ τούτου παρέχονται ὕστερον εἰς τοὺς ἐταίρους κατὰ τὴν προσωπικὴν φερεγγυότητα ἐκάστου ἐπὶ ἀπλῶ ἑγγράφῳ ἢ ἐπὶ συναλλαγματικῇ, ὑπὸ ἐγγύησιν ἢ ἐνέχυρον ἢ καὶ ἄνευ τινὸς ἄλλης ἀσφαλείας ἐπὶ ἀμοιβῇ ἢ προκαταβολαὶ δι' ὠρισμένον χρόνον. Ἐπὶ εὐρυτέρας ἀναπτύξεως οἱ συνεταρισμοὶ ἀναλαμβάνουσι

καὶ ἔργα τραπεζίτου διὰ τὰ μέλη αὐτῶν, παρέχοντες ἀνοικτοὺς λογαριασμοὺς, δεχόμενοι παρακαταθήκας καὶ καθιστάμενοι οὕτω ἀληθεῖς ἐταιρικαὶ τράπεζαι τοῦ λαοῦ.

Κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῶν σύνταξιν ἐξεταζόμενοι οἱ πιστωτικοὶ συνεταρισμοὶ εἶναι προσωπικοὶ συνεταρισμοὶ προσλαβόντες τὸ στοιχεῖον τῶν κεφαλαίων καὶ ὀργανικῶς συναρμόσαντες αὐτὸ ἐν τῷ συνδέσμῳ αὐτῶν. Διὰ τοῦτο ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν αὐτῶν μένει ἀνοικτός· δέχονται πάντα οἰκονομίας καὶ πίστεως ἄξιον κρινόμενον (ἀποκλείοντες ἰδίως τοὺς χρήζοντας ἐλεημοσύνης), ἀφίνουν τὴν ἐξοδὸν μετὰ εἰδοποιήσιν ἐλευθέραν, ἀποκλείουσι τὸν ἀνάξιον κριθέντα, οἱ κληρονόμοι δὲ δὲν καθίστανται αὐτοδικαίως μέλη. Ἀλλ' ἀπαιτοῦσι παρὰ τῶν μελῶν εἰσιτήριο καὶ περιοδικὰ συνεισφορὰς, ἀποτελοῦσι δ' ἐξ αὐτῶν, ἐκ ποσοστῶν κέρδους, καὶ ἐκ προαφαιρέσεων ἀπὸ πασῶν ἢ τινῶν προκαταβολῶν, τὸ μερίδιον ἐκάστου ἐταῖρου (Stammanttheile, Guthaben). Τὰ μερίδια ὑφισταμένων τοῦ ἐταιρικοῦ συνδέσμου εἶναι ἀναγκαῖον καὶ ἀπαραίτητον παράρτημα τοῦ μετόχου, καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύνανται νὰ ἐκποιηθῶσι· μετατρέπονται δὲ εἰς προσωπικὰς ἀπαιτήσεις διὰ τὸν ἀποχωροῦντα ἐταῖρον ἢ διὰ τοὺς κληρονόμους ὡς καὶ μετὰ διάλυσιν τῆς ἐταιρίας. Ἀπὸ τῶν μετοχῶν διαφέρουσι οὐσιωδῶς· καθότι τὰ μερίδια δὲν εἶναι χρηματικαὶ ποσότητες συνεπαγόμεναι ὡς συνέπειαν εἰς τὸν καταβαλόντα αὐτὰς τὸν χαρακτήρα τοῦ ἐταῖρου, ἀλλὰ τοῦναντίον, ἡ ἐταιρία εἶναι προσωπική, ἔπεται δὲ τῇ θέσει τοῦ ἐταῖρου ὡς οὐσιῶδες ἀλλ' ἀπηρτημένον στοιχεῖον τὸ μερίδιον. Τοῦτο ὅμως δὲν ἐμποδίζει ἵνα οἱ προσωπικοὶ συνεταρισμοὶ ἀποτελέσωσι τὴν βάσιν τῆς μετατροπῆς αὐτῶν εἰς συνεταρισμοὺς κεφαλαίων, καὶ τῶν μεριδίων εἰς μετοχὰς, ὡς πράγματι ἐγένετο ἐνιαχοῦ τῆς Γερμανίας. Ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως μεριδίων τῶν ἐταῖρων ἀπορρέει ἡ διαίρεσις τῆς ἐταιρικῆς περιουσίας εἰς περιουσίαν ἐταῖρων (Mitgliedervermoegen) συνισταμένην ἐκ τοῦ συνόλου τῶν μεριδίων τῶν ἐταῖρων, καὶ εἰς ἀποθεματικὸν κεφάλαιον καταρτιζόμενον ἐκ τῶν εἰσιτηρίων εἰσφορῶν

καὶ ποσοστῶν ἐκ τῶν κερδῶν. Ἐπὶ τῆς ἐταιρικῆς περιουσίας δὲν κέκτηται οὐδὲν δικαίωμα ὁ ἀποχωρῶν ἐταῖρος, ἀλλὰ τοῦτο μοιράζεται μετὰ τὴν διάλυσιν εἰς ἴσα κατὰ κεφαλὰς μέρη ἀφοῦ πρότερον ἀφαιρεθῶσι τὰ ἐκάστοις ἀνήκοντα μερίδια ἐξ ὧν ἀποτελεῖται ἡ περιουσία τῶν ἐταῖρων. Τὸ δικαίωμα τῶν ἐταῖρων εἶναι προσωπικόν καὶ ἐπὶ ἰσότητι· ἐν καὶ τὸ αὐτὸ δικαίωμα τοῦ ψηφοφορεῖν εἰς πάντα, ἅπαντες ἐξ ἴσου δύνανται νὰ ἐκλεχθῶσι, ἅπαντες ἐξ ἴσου ἀξιῶσι πιστώσεις, παρεχομένας συνήθως κατὰ τὴν ἀνάγκην καὶ τὸ ἀξιοχρεῶν τοῦ αἰτοῦντος· κέρδος ὅμως καὶ ζημίαι καταλογίζονται ἀναλόγως πρὸς τὸ μερίδιον ἐκάστου. Ἡ σύνταξις καὶ διοίκησις τῶν πιστωτικῶν συνεταρισμῶν οἰκονομεῖται κατὰ τὰς αὐτὰς κατ' οὐσίαν ἀρχὰς ὡς καὶ ἀπάντων ἐν γένει τῶν σημερινῶν συνεταρισμῶν. Γενικὴ συνέλευσις ἀποφαίνεται ὀριστικῶς περὶ πάντων τῶν σπουδαίων ζητημάτων· πολυμελὲς καὶ κατ' ἐκλογὴν διοριζομένη ἐπιτροπὴ προΐσταται τῆς ἐταιρίας καὶ ἀντιπροσωπεύει ταύτην εἰς τὰ ἔξω, διαχειρίζεται δὲ καὶ τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν ἐν τοῖς ἔσω. Παρ' αὐτὴν ἐτέρα κατ' ἐκλογὴν ἐπιτροπὴ ἐπιλαμβάνεται τοῦ ἐλέγχου τῶν ἐργασιῶν τῆς διοικητικῆς ἐπιτροπῆς.

Σημειωτέον ἐν τέλει ὅτι οἱ πιστωτικοὶ συνεταρισμοὶ μετὰ τινῶν τροποποιήσεων εἰσῆχθησαν καὶ παρὰ μικροῖς ἀγροτικοῖς κτήματαις· ἡ διαφορὰ συνίσταται εἰς τοῦτο ὅτι τὰ δάνεια διδόμενα πρὸς χάριν βελτιώσεων τῶν ἀγρῶν ἀναγκαίως συνομολογοῦνται ἐπὶ μακροτέραις προθεσμίαις, καὶ ὅτι πρὸς τῇ προσωπικῇ ἐγγυήσει παρέχεται συνήθως καὶ πραγματική· οὕτω δὲ καὶ ἡ ἀγροτικὴ πληθὺς εἰσέρχεται κατ' ὀλίγον εἰς τὴν συνεταίρικὴν κίνησιν. Συμπληρωματικὴν μόνον θέσιν κατέχουσι τὰ ὑπὸ τοῦ κράτους, τῶν δήμων ἢ σωματείων συνιστάμενα ταμεῖα πρὸς προκαταβολὰς καὶ δάνεια ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον συνηνωμένα μετὰ τῶν ταμείων οἰκονομιῶν, ὡσαύτως τὰ πολυειδῆ ὑφιστάμενα δημόσια ταμεῖα πρὸς παροχὴν βοηθειῶν καὶ οἱ σύλλογοι πρὸς παραχώρησιν ἀτόκων δανείων εἰς ἀπόρους χεῖρωνακτας καὶ τὰ τοιαῦτα.

Εἰ καὶ ὁ κύριος σκοπὸς τῶν πιστωτικῶν συναιτερισμῶν εἶναι ἡ παροχὴ κεφαλαίων, ἐν τούτοις συνδυάζεται, ὡς ἐδείχθη, πρὸς τοῦτον διὰ τεχνικῆς κατασκευῆς καὶ ὁ τῆς μορφώσεως κεφαλαίων, καθόσον οὗτοι ἀναγκαστικῶς μάλιστα ἄγουσι εἰς ταύτην. Οἱ συνεταιρισμοὶ λοιπὸν οὗτοι λειτουργοῦσι συγχρόνως καὶ πρὸς οἰκονομίας διὰ φειδοῦς. Ἀλλὰ καὶ χωριστὰ δέχονται συνήθως τοιαύτας ἐξοικονομήσεις καὶ ἐκτελοῦσι οὕτω καὶ τὸ ἔργον τῶν ταμείων οἰκονομιῶν διὰ τοῦς ἐταίρους, διὰ καταθέσεως μικρῶν καὶ ἀνὰ πᾶσαν ὥραν ἀπαιτητῶν καταβολῶν. Ὁ σκοπὸς οὗτος ἄλλως διενεργεῖται καὶ δι' ἄλλων συνεταιρισμῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτοτελῶς.

(Ἔπεται συνέχεια καὶ τέλος).

I. Π. ΕΥΤΑΞΙΑΣ.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ

Α'.

Γενική ἔκθεσις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

Πρὸ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία εἶχεν ἔκτασιν 9589 □ καὶ κατοίκους 16,013,000.

Τούτων δὲ αἱ μὲν ἄμεσοι κτήσεις

εἶχον ἔκτ. 6,706 □ κατ. 9,573,000.

Αἱ δὲ φόρου ὑποτελεῖς εἶχον » 2,883 □ » 6,440,000.

Ἡ Ρουμουνία » 2201 □ » 5,073,000.

Ἡ Σερβία » 682 □ » 1,367,000.

Τὸ Μαυροβούνιον » 79 □ » 170,000.

Ἀπὸ δὲ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου (13 Ἰουν.—13 Ἰουλ. 1878) πανταχόθεν ἀκρωτηριασθεῖσα ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία ἔχει ἔκτασιν 6,142 □ κατ. 8,971,000.

Τούτων δὲ αἱ μὲν ἄμεσοι κτήσεις

ἔχουσιν ἔκτ. 3,240 □ κατ. 5,148,000

Τῶν δὲ ἀποσπασθεισῶν ἡ μὲν

Βοσνία καὶ Ἑρζεγοβίνα » 946 □ » 1,086,000

Τὸ δὲ Ναβιπαζάρ	ἔκτ.	152 □	κατ.	127,000
Ἡ αὐτόνομος Ἀνατολικὴ Ρωμυλία	»	643 □	»	751,000
Ἡ φόρου ὑποτελῆς Ἡγεμονία Βουλγαρία	»	1160 □	»	1,859,000
Ἡ ἀνεξάρτητος κηρυχθεῖσα Ρουμουνία πρότερον εἶχεν	»	2201 □	»	5,073,000
Ἀπὸ ταύτης ἀφηρέθη ἡ Βεσσαραβία	»	154 □	»	127,000
Προσετέθη ἡ Δόδρουτσα	»	270 □	»	221,000
Ἡ ἀνεξάρτητος κηρυχθεῖσα Σερβία πρότερον εἶχεν	»	682 □	»	1,367,000
Ἡ γενομένη προσθήκη	»	202 □	»	387,000
Ἡ νῦν Σερβία ἔχει	»	884 □	»	1,734,000
Τὸ ἀνεξάρτητον κηρυχθὲν Μαυροβούνιον πρότερον εἶχεν	»	79 □	»	170,000
Ἡ γενομένη προσθήκη ἔχει	»	93 □	»	116,000
Τὸ νῦν Μαυροβούνιον	»	172 □	»	286,000
Ἡ Αὐστριακὴ γενομένη Σπούζα	»	6 □	»	2,000
Ἡ Ἀγγλικὴ γενομένη Κύπρος	»	174 □	»	57,000

Ὅσον ὅπως ὁρισθῇσονται καὶ τὰ ἐκ τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας παραχωρηθέντα τῇ Ἑλλάδι μέρη μετὰ τῆς ἐκτάσεως καὶ τοῦ πληθυσμοῦ.

Β'.

Δαπάναι τοῦ Ῥωσικοῦ πολέμου.

Κατὰ τὴν ἐπίσημον στατιστικὴν τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν ἡ Ῥωσσία ἐδαπάνησεν ἐν τῷ τελευταίῳ πολέμῳ 887,000,000 ρούβλ. Αἱ προπαρασκευαί τοῦ πολέμου ἤρξαντο τῷ 1876 καὶ ἐψηφίσθησαν μόνον 471,590,000 ρούβλια διὰ τὴν διεξαγωγὴν αὐτοῦ,

Τούτων δὲ ἐδαπανήθησαν εἰς μισθοὺς 49,070,016 ρούβλ.

Εἰς ἐνδύματα, νοσοκομεῖα καὶ ὑγειονομεῖα 40,947,566 »

Εἰς ζωοτροφίας 128,046,699 »

Εἰς προνομήν	64,530,318	ρούβλ.
Εἰς μετακομιδὴν	55,362,563	»
Εἰς στρατιωτικὰς μετακομίσεις	24,870,577	»
Εἰς ἀγορὰν ἵππων	13,889,338	»
Εἰς συμπλήρωσιν φρουρίων, μηχανῶν καὶ τοῦ στόλου	10,730,041	»
Εἰς ἀγορὰν ὀπλῶν	5,188,343	»
Εἰς κατασκευὴν ὁδῶν	23,249,361	»
Εἰς πολεμεφόδια	7,942,147	»
Εἰς πυροβόλα	7,247,272	»
Εἰς ἀνάγκας τοῦ μηχανικοῦ σώματος	4,005,256	»
Εἰς χειρουργικὰ ἐργαλικά φάρμακα	1,961,065	»
Εἰς ἀνάγκας τοῦ πυροβολικοῦ καὶ στόλου	2,522,124	»
Εἰς ἀγορὰν καὶ ἐνοίκιον πλοίων	1,572,809	»
Εἰς ἀγορὰν ναυκλάστρων κλ.	786,647	»
Πρὸς σχηματισμὸν τῆς διοικήσεως καὶ μεταφορὰν ἵππων	9,104,754	»
Εἰς διαφ. στρατιωτικὰς ἀρχάς	786,044	»
Εἰς ἔκτακτα τοῦ στρατ. ἀρχηγείου	1,639,000	»
Εἰς ἀποζημιώσεις καὶ ὑποστηρίξεις	2,187,007	»
Πρὸς συντήρησιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀρ- χιστρατηγείου	2,452,487	»

Αὐταί εἰσιν αἱ κολοσσιαῖαι δαπάναι, ἃς κατεβρόχθισεν ὁ Ῥωσικὸς κατὰ τῆς τουρκίας πόλεμος, καὶ τὰς ὁποίας ἔχον-
τες ὑπ' ὄψιν διάσημοι οἰκονομολόγοι καὶ πολιτικοὶ ἄνδρες ἀ-
ποφαίνονται ὅτι μόνον τὸ δέκατον τοῦ μεγίστου τούτου ποσοῦ
ἤθελεν ἐξαρκέσει 1) πρὸς μεταβολὴν ἐλώδους Ῥωσικῆς χώ-
ρας εἰς καλλιεργήσιμον, ἰσομεγέθους πρὸς τὸ βασίλειον τῆς
Βαυαρίας 2) πρὸς ἔνωσιν τοῦ Βόλγα ποταμοῦ μετὰ τοῦ Τα-
νάϊδος καὶ τοῦ Οὐράλου 3) πρὸς ἔνωσιν τῆς Κασπίας θαλάσ-
σης μετὰ τῆς Ἀράλης λίμνης καὶ 4) ἵνα χορηγήσῃ πολυετῇ
ἐργασίᾳ εἰς ῥωμαλέους ἀνθρώπους, οἵτινες ἐν καιρῷ τοῦ πο-
λέμου ἀπωλέσθησαν ἢ ἀνάπηροι ἐγένοντο. Τὸ δὲ δεύτερον δέ-
κατον ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς μεγίστην πρόοδον καὶ ἀκμὴν τὴν

μεταλλευτικὴν τὴν γεωργίαν, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπό-
ριον, τὰ ὁποῖα τοσοῦτον περιορισμένα διατελοῦσι νῦν.

Γ'.

Κράτος 44 ἔθνων.

Οὐδὲν ἄλλο κράτος τοῦ κόσμου ἐθνογραφικῶς περιέχει το-
σαῦτα ἑτερογενῆ καὶ ἑτεροειδῆ στοιχεῖα ἐν αὐτῷ, ὅσα τὸ
Ῥωσικόν, ἐν ᾧ κατὰ τὴν ἀπαρίθμησιν τοῦ Ἀγγλο Λουθά-
μου κατοικοῦσι 44 ἔθνη τὰ ἑξῆς

1) Ῥῶσσοι, 2) Γερμανοί, 3) Πολωνοί, 4) Ἀρμένιοι, 5)
Τοῦρκοι, 6) Τουρκομάνοι, 7) Τάταροι, 8) Λιθουανοί, 9) Τουγ-
γοῦσοι, 10) Ἰακάρυγοι, 11) Κοριαῖκοι, 12) Ἀλεοῦται, 13)
Τζουκίχοι, 14) Ἑσκιμῶι, 15) Γρούσιοι, 16) Πέρσαι, 17)
Καραῖμοι, 18) Μογγόλοι, 19) Νογαῖζοι, 20) Κιψάκοι, 21)
Βασκίραι, 22) Μεζεριάκοι, 23) Τεπτιάροι 24) Κιργίσιοι, 25)
Ἰακοῦται, 26) Καρακαλπάκοι, 27) Οὐγροί, 28) Ρουμοῦνοι,
29) Ρουθίνοι, 30) Ξαδοῦσκοι, 31) Οὐγρόνζοι, 32) Φίννοι,
33) Λαπλανδοί, 34) Ἀθίγγανοι, 35) Ἑλληγες, 36) Περμιά-
κοι, 37) Ζιριάνοι, 38) Βολιάκοι, 39) Μορδβῖνοι, 40) Τζερε-
μῖσσοι, 41) Βαγόλοι, 42) Ὀστιάκοι, 43) Σαμογέται καὶ 44)
Λατίζοι.

Πάντα δὲ τὰ ἔθνη ταῦτα λαλοῦσιν ἰδίας γλώσσας ἢ δια-
λέκτους.

Δ'.

Μόνιμος στρατὸς τῆς Εὐρώπης καὶ δαπάνη.

Κατὰ τινα στρατιωτικὴν στατιστικὴν τοῦ παρελθόντος
ἔτους ὁ μὲν κατὰ ξηρὰν μόνιμος στρατὸς τῆς Εὐρώπης ἀνέρ-
χεται εἰς 2,672,444 ἀνδρῶν, ὁ δὲ ναυτικὸς εἰς 260,000 ἀν-
δρῶν. Οὗτος δὲ διανέμεται ὡς ἑξῆς εἰς τὰ διάφορα κράτη
αὐτῆς.

Βέλγιον 45,970. Δανία 18,106. Γερμανία 418,821. Γαλ-
λία 496,354. Ἑλλάς 12,000. Ἰταλία 220,690. Λουξεμ-
βούργον 513. Μαυροβούνιον 100. Ὀλλανδία 32,000. Νορ-
βηγία 12,750. Αὐстро-ουγγαρία 292,191. Πορτογαλία

35,733. Ρουμανία 11,613. Ρωσσία 575,000. Σουηδία 36,504. Σερβία 4,222. Ισπανία 100,000. Τουρκία 150,000. Ἀγγλία 235,000 καὶ ἡ Ἑλβετία μόνιμον στρατὸν δὲν ἔχει.

Ὁ μόνιμος οὗτος στρατὸς τῆς Εὐρώπης καταβροχθίζει κατ' ἔτος 4,500,000,000 φράγκων περίπου, ὥστε ἂν ὑπολογίσῃ τις εἰς 75,000,000 τοὺς ἐργατικούς καὶ μὴ ὑποκειμένους εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν ἄνδρας τῆς Εὐρώπης, εὕρισκει ὅτι κατὰ μέσον ὅρον ἀναλογοῦσιν 60 φράγκα εἰς ἕκαστον καὶ ἂν παραδεχθῇ ὅτι ἕκαστος τῶν ῥωμαλέων τούτων ἀνδρῶν τοῦ μόνιμου στρατοῦ διὰ τῆς ἡμέρησίας ἐργασίας ἤθελε πορισθῇ ἀνὰ 3 φράγκα καθ' ἑκάστην, προκύπτει κατ' ἔτος ἀπώλεια 3,000,000,000 φράγκων, εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ἐκ τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως 500,000 ἵππων τοῦ ἱππικοῦ καὶ οὕτως ὑπολογίζεται ἡ καθολικὴ ἀπώλεια εἰς 5,200,000,000 φράγκων κατ' ἔτος, εἰς 10,000,000 καθ' ἑκάστην καὶ εἰς 600,000 φράγκων καθ' ὥραν.

Ε'.

Στατιστικὴ τῶν σιδηροδρόμων τοῦ κόσμου.

Ὁ ἐν Βιέννῃ καθηγητὴς Neuman ὑπολογίσας τὴν δαπάνην τῆς κατασκευῆς πάντων τῶν σιδηροδρόμων τοῦ κόσμου εὗρεν ὅτι αὕτη ἀνέρχεται εἰς 90,000,000,000 φράγκων καὶ ὅτι οἱ σιδηρόδρομοι ἀριθμοῦσι 62,000 ἀτμομηχανὰς καὶ 120,000 ἀμάξας εἰς χρῆσιν τῆς συγκοινωνίας τῶν ἀνθρώπων.

Σ'.

Ταχυδρομεῖον περιστέρων.

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν τῆς Ἰταλίας ἀπεφάσισε νὰ συστήσῃ ταχυδρομεῖον περιστέρων καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον νὰ ἰδρύσῃ ἐν Ἀγκώνῃ κατὰ πρῶτον σταθμὸν 500 περιστέρων πρὸς μετακόμισιν ἐπιστολῶν καὶ ἂν ἡ πρώτη αὕτη ἀπόπειρα εὐδοκιμήσῃ, θὰ ἀναδιεασθῇ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἰς 2,000 καὶ θὰ συστήθῳ καὶ ἄλλοι σταθμοὶ εἰς διάφορα μέρη.

Μ. Γ. ΔΗΜΙΤΣΑΣ.